

GEZIEN, NIET HERKEND.

Over de betrokkenheid van meisjes bij criminaliteit in Den Haag Zuidwest

Wanneer signalen wel worden gezien, maar niet altijd als betrokkenheid bij criminaliteit worden herkend.

Crimication

Onderzoek, Advies & Training

www.jennifervandenbroek.nl

info@jennifervandenbroek.nl

Jennifer van den Broek

Oprichter Crimication

Onderzoek, Advies & Training

Colofon

Titel
Gezien, niet herkend: Verkennend onderzoek naar de betrokkenheid van meisjes en jonge vrouwen bij criminaliteit in Den Haag Zuidwest

Auteur
Jennifer van den Broek

Opdrachtgever
Gemeente Den Haag, Preventie met Gezag

Datum
Juli 2026

Uitvoering
Crimication

Onderzoekskader
Dit onderzoek is uitgevoerd door Crimication in opdracht van de gemeente Den Haag (Preventie met Gezag). De bevindingen kunnen, waar relevant, worden benut binnen het promotieonderzoek van Jennifer van den Broek aan Tilburg University.

Vormgeving
Ananda de Jager
De omslag is deels met behulp van generatieve AI gemaakt.

Citeren als
Van den Broek, J.R.A. (2026). *Gezien, niet herkend: Verkennend onderzoek naar de betrokkenheid van meisjes en jonge vrouwen bij criminaliteit in Den Haag Zuidwest* [Onderzoeksrapport]. Crimication.

Disclaimer
Dit rapport is gebaseerd op kwalitatief, verkennend onderzoek. De bevindingen bieden inzicht in de ervaringen van de geïnterviewde meisjes en jonge vrouwen en de perspectieven van betrokken professionals. Ze geven geen statistisch representatief beeld van alle meisjes en jonge vrouwen in Den Haag.

© 2026 Crimication. Citeren uit dit rapport is toegestaan met correcte bronvermelding. Voor overige verveelvoudiging of openbaarmaking is voorafgaande schriftelijke toestemming vereist.

Dankwoord

Dit onderzoek had niet tot stand kunnen komen zonder de inzet en medewerking van velen.

In het bijzonder wil ik de geïnterviewde meisjes en jonge vrouwen bedanken voor hun openheid en bereidheid om hun ervaringen te delen. Daarnaast wil ik de professionals bedanken die deelnamen aan de focusgroepen en co-creatiesessies voor hun tijd, expertise en kritische reflecties.

Mijn bijzondere dank gaat uit naar:

- **Bastiaan Leeuw** (Gemeente Den Haag)
- **Tamara Vlajic** (Gemeente Den Haag)
- **Nikki Fossen** (Gemeente Den Haag)

voor hun vertrouwen, betrokkenheid en ondersteuning gedurende het onderzoek.

Inhoudsopgave

Dankwoord....3
Inhoudsopgave....4
Samenvatting....6
1. Inleiding....8
1.1 Aanleiding: meisjes als blinde vlek binnen Preventie met Gezag....8
1.2 Vraagstelling en afbakening....8
1.3 Onderzoeksopzet en gegevensverzameling....9
1.4 Leeswijzer....10
2. Meisjescriminaliteit: inzichten uit literatuur en beleidscontext....11
2.1 Ontwikkelingen in jeugdcriminaliteit naar sekse....11
2.2 Zichtbaarheid en duiding van meisjescriminaliteit....11
2.3 Relationele dynamiek, zichtbaarheid en online-offline verwevenheid....12
2.4 Gendergebonden duiding en zichtbaarheid....13
2.5 Vroege signalering en opvolging....14
2.6 Risicofactoren, blootstelling en sensitiviteit bij meisjes....14
2.7 Beschermende factoren en de rol van onderwijs....15
2.8 Aanknopingspunten voor begeleiding en interventie....16
2.9 Synthese van de literatuur en beleidscontext....17
3. Inzichten uit de focusgroepen met professionals....17
3.1 Zichtbaarheid van signalen en strategisch handelen....18
3.2 Relationele instroom, netwerkdynamiek en online-offline verwevenheid....18
3.3 De diffuse grens tussen daderschap en slachtofferschap....19
3.4 Rollen en het instrumenteel gebruik van gendernormen....20
3.5 Gendergebonden duiding en de dubbele standaard....21
3.6 Risicofactoren, motieflijnen en normalisering....22
3.7 Begeleiding, werkzame elementen en ketenproblematiek....23
4. Inzichten uit de interviews met meisjes en jonge vrouwen....24
4.1 Zichtbaarheid, selectief delen en veiligheid....24
4.2 Relationele instroom en de wisselende rol van sociale media....25
4.3 Van eigen keuze naar gedwongen blijven: een omgekeerde dynamiek....25
4.4 Rollen en de verstrengeling van gender en leeftijd....26
4.5 Risicofactoren en motieflijnen....26
4.6 Werkzame elementen in begeleiding en uitstroom....27
4.7 Ketenproblematiek en discontinuïteit....28
5. Conclusie en aanbevelingen....28
5.1 Beantwoording van de deelvragen....29
5.2 Bevindingen en samenhang....31

5.3 Overeenkomsten en verschillen tussen bronnen..... 34
5.4 Aanbevelingen..... 35
5.5 Beperkingen en vervolgonderzoek..... 39
5.6 Conclusie..... 40
6. Vertaling naar de praktijk: opbrengst van twee co-creatiesessies..... 40
6.1 Opzet en deelnemers..... 41
6.2 Keuzes en prioriteiten..... 41
6.3 Praktijkprioriteiten en aandachtspunten uit de sessies..... 42
6.4 Wat de doorwerking zelf laat zien..... 42
Referenties..... 44
Bijlage 1: Thematische vergelijking van literatuur, focusgroepen en interviews..... 48
Bijlage 2: Doorwerking van onderzoeksbevindingen in aanbevelingen, co-creatieacties en openstaande ontwikkelpunten..... 50

Samenvatting

Hoewel meisjes nog altijd een minderheid vormen binnen de geregistreerde jeugdcriminaliteit, is hun aandeel onder minderjarige verdachten binnen de politie-eenheid Den Haag tussen 2020 en 2024 toegenomen. Tegelijkertijd laten landelijke studies zien dat officiële registraties waarschijnlijk geen volledig beeld geven van de betrokkenheid van meisjes bij criminaliteit. Bij vergelijkbaar zelfgerapporteerd gedrag worden meisjes minder vaak als verdachte geregistreerd dan jongens. Daarnaast kunnen zij faciliterende en relationele rollen vervullen die minder snel als mogelijke criminele betrokkenheid worden geduid. Tegen deze achtergrond is binnen Preventie met Gezag in Den Haag Zuidwest onderzocht hoe meisjes en jonge vrouwen betrokken raken bij criminaliteit, welke rollen zij daarin vervullen, welke risico- en contextfactoren relevant zijn, welke factoren bijdragen aan beperkte of late herkenning en wat dit betekent voor signalering, begeleiding en de bestaande aanpak.

Dit verkennende kwalitatieve onderzoek combineert een literatuurstudie, documentanalyse, twee focusgroepen met professionals uit het vroegsignalering- en hulpverleningsdomein en vier diepte-interviews met meisjes en jonge vrouwen.

Professionals kunnen signalen opmerken zonder mogelijke criminele betrokkenheid te herkennen. Niet alle informatie komt bij hen terecht, bijvoorbeeld omdat meisjes uit angst voor de gevolgen van openheid niet alles vertellen. Daarnaast kan informatie over de relaties van een meisje helpen om haar gedrag te begrijpen. Ook de manier waarop professionals signalen duiden en opvolgen is van invloed. Deze bevindingen zijn samengebracht in een conceptueel model in paragraaf 5.2.

De interviews en focusgroepen laten daarnaast zien dat meisjes vaak via mensen die zij al kennen betrokken raken en dat motieven en rollen uiteenlopen. Daarbij kunnen gendergebonden verwachtingen functioneel worden benut. Wat ook opvalt, is dat dader- en slachtofferposities gedurende een traject in beide richtingen kunnen verschuiven.

Wanneer we kijken naar uitstroom zien we drie aspecten die van belang zijn: de keuze om te stoppen, het daadwerkelijk en veilig afstand kunnen nemen van een netwerk en – wanneer het netwerk een belangrijke sociale functie vervult – het opbouwen van positieve alternatieven.

Op basis van deze bevindingen zijn vier aanbevelingen geformuleerd:

1. **Versterk de contextgerichte duiding van signalen** door beschikbare informatie en de relationele context in samenhang te beoordelen.

2. **Integreer de relationele context in signalering en begeleiding**, met aandacht voor afhankelijkheidsrelaties, veiligheidsrisico's, veilige uitstroommogelijkheden en positieve sociale alternatieven.
3. **Versterk de samenwerking en informatie-uitwisseling tussen organisaties** en maak heldere afspraken over regie en continuïteit van begeleiding, in het bijzonder bij overgangsmomenten.
4. **Veranker gendersensitiviteit in professionele reflectie en deskundigheidsbevordering**, met aandacht voor gendergebonden verwachtingen en de interpretatie van signalen bij meisjes (zie ook aanbeveling 1).

De onderzoeksbevindingen en daaruit voortkomende aanbevelingen zijn vervolgens besproken tijdens twee co-creatiesessies met professionals uit onderwijs, jongerenwerk, gemeente en zorg. De sessies resulteerden in een gezamenlijke praktijkagenda, waarin eerdere signalering vanuit scholen en jongerenwerk, structurele kennisuitwisseling, een actuele sociale kaart en regie rond de meidenaanpak centraal stonden. De sociale kaart was de enige prioriteit die in beide sporen tot de top drie behoorde. Tegelijkertijd werden thema’s als gendersensitieve duiding, professionele reflectie en deskundigheidsbevordering minder concreet uitgewerkt. De praktijkagenda vormt daarmee een eerste vertaling van de onderzoeksbevindingen naar de verdere ontwikkeling van de Haagse aanpak.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding: meisjes als blinde vlek binnen Preventie met Gezag

Binnen de Haagse aanpak Preventie met Gezag bestond behoefte aan meer inzicht in de betrokkenheid van meisjes en jonge vrouwen bij criminaliteit. In de focusgroepen van het Haagse exit- en uitstroomonderzoek gaven ketenpartners aan dat zij weinig zicht hadden op de omvang en rol van meisjes. Volgens hen gaat bij groepscriminaliteit de aandacht in eerste instantie uit naar jongens en staan meisjes binnen criminaliteit vaker op de achtergrond of in faciliterende rollen. Ook beschreven zij signalen dat meisjes door mannelijke daders bij drugscriminaliteit worden betrokken (Gemeente Den Haag, 2024).

Om meer grip te krijgen op meisjescriminaliteit, richt dit onderzoek zich op de vraag hoe meisjes en jonge vrouwen betrokken raken bij criminaliteit, hoe deze betrokkenheid in beeld komt en welke factoren kunnen bijdragen aan beperkte of late herkenning. De inzichten zijn bedoeld voor betere signalering, begeleiding en de verdere ontwikkeling van de (meiden)aanpak binnen Preventie met Gezag.

1.2 Vraagstelling en afbakening

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: *Hoe raken meisjes en jonge vrouwen in Den Haag betrokken bij criminaliteit binnen de context van Preventie met Gezag, welke rollen vervullen zij daarin en wat betekent dit voor signalering en handelen?*

De hoofdvraag is onderverdeeld in vijf deelvragen:

1. Via welke routes en mechanismen raken meisjes en jonge vrouwen betrokken bij criminaliteit?
2. Welke rollen vervullen zij binnen criminele processen, waaronder faciliterende en relationele rollen?
3. Welke risico- en beschermende factoren versterken of begrenzen deze betrokkenheid?
4. Hoe duiden professionals signalen van meisjesbetrokkenheid en wat hebben zij nodig om eerder en passender te handelen?
5. Welke aanknopingspunten bieden de bevindingen voor de verdere ontwikkeling van (vroeg)signalering en begeleiding binnen Preventie met Gezag?

Het onderzoek richt zich inhoudelijk op meisjes en jonge vrouwen in de leeftijd van 12 tot 23 jaar. Voor de individuele interviews werd vanwege ethische overwegingen en de aard van de gespreksonderwerpen een ondergrens van 16 jaar gehanteerd; de vier geïnterviewde respondenten waren uiteindelijk tussen de 18 en 23 jaar. De ervaringen van jongere meisjes

komen indirect aan bod via retrospectieve reflecties in de interviews en via de focusgroepen met professionals die met deze leeftijdsgroep werken.

Onder “betrokkenheid bij criminaliteit” wordt in dit rapport actieve of faciliterende betrokkenheid bij criminele activiteiten verstaan, waaronder situaties waarin daderschap en slachtofferschap samengaan, voor zover deze binnen de context van Preventie met Gezag relevant zijn. Slachtofferschap of aanwezigheid alleen wordt niet als criminele betrokkenheid aangemerkt. Waar de precieze rol niet kon worden vastgesteld, wordt dat expliciet vermeld.

1.3 Onderzoeksopzet en gegevensverzameling

Dit onderzoek heeft een kwalitatief en verkennend karakter en combineert een literatuurstudie, een analyse van Haagse beleids- en onderzoeksdocumenten, twee focusgroepen met professionals en vier diepte-interviews met meisjes en jonge vrouwen. De bestudeerde Haagse documenten betreffen het uitvoeringsprogramma *Preventie met Gezag in Den Haag Zuidwest 2023–2026* (Gemeente Den Haag, 2023), de aanvraag voor de periode 2026–2029 (Gemeente Den Haag, 2025), de publieke toelichting op het programma (Gemeente Den Haag, 2026), het exit- en uitstroomonderzoek (Gemeente Den Haag, 2024), het strategisch jeugdbeeld van de politie-eenheid Den Haag (Schuppers & Van Suchtelen, 2025) en het eindverslag *Veilig voor jou!* over 12-minners met een verhoogd risico op betrokkenheid bij criminaliteit in Den Haag Zuidwest (Bovenlander et al., 2024). Deze documenten zijn gescand op relevante informatie omtrent vroegsignalering van meisjes en jonge vrouwen.

Er zijn twee focusgroepen gehouden: een focusgroep met vijf vroegsignaleerders en een focusgroep met zes hulpverleners. De deelnemers zijn aangedragen door de gemeente Den Haag, waarbij twee doelgroepen zijn geselecteerd. De eerste focusgroep bestond uit professionals die meisjes in een vroeg stadium in beeld krijgen. Zij waren werkzaam binnen het sociaal domein, het onderwijs en de gemeentelijke preventieve jeugdaanpak, waaronder het jongerenwerk en het netwerk Veilige Scholen.

De tweede focusgroep bestond uit professionals die meisjes met forensische problematiek begeleiden. Zij waren onder meer werkzaam binnen de aanpak van mensenhandel en uitbuiting, gespecialiseerde trajectbegeleiding voor jongeren, de ondersteuning van jonge moeders en de nazorg na detentie.

Er zijn vier semigestructureerde diepte-interviews afgenomen met Haagse meisjes en jonge vrouwen van 18 tot 23 jaar. De respondenten zijn geworven via professionals die hen begeleiden of hadden begeleid. Voor deelname gold een ondergrens van 16 jaar. In de interviews reflecteerden respondenten ook retrospectief op ervaringen uit eerdere levensfasen. Het aantal interviews paste bij het verkennende karakter van het onderzoek; het bereiken van thematische verzadiging was geen onderzoeksdoel.

De interviews en focusgroepen zijn thematisch geanalyseerd. Daarbij zijn literatuur, focusgroepen en interviews herhaaldelijk naast elkaar gelegd en zijn bevindingen uit de ene bron gebruikt bij de interpretatie van de andere. De thematische ordening die daaruit voortkwam, is opgenomen in bijlage 1. Deze matrix zet per thema naast elkaar wat de literatuur, elk van de twee focusgroepen en de interviews laten zien. Bij de interpretatie is consequent rekening gehouden met het kleine aantal respondenten en de selectiviteit van de werving.

De focusgroepen en interviews zijn opgenomen en automatisch getranscribeerd met MacWhisper, waarbij de transcripties lokaal zijn opgeslagen. Alle in de resultaten opgenomen citaten zijn geverifieerd aan de hand van de geluidsopname en geanonimiseerd; herkenbare transcriptiefouten zijn daarbij hersteld en citaten zijn licht geredigeerd voor de leesbaarheid, zonder de inhoud of strekking te wijzigen. Weglatingen binnen citaten zijn gemarkeerd met (…). Bij de totstandkoming van dit rapport zijn Claude en ChatGPT gebruikt als hulpmiddel bij kritische reflectie en bij het structureren en herformuleren van teksten voor meer helderheid en samenhang. De dataverzameling, analyse, interpretatie en conclusies zijn het werk van de onderzoeker. De onderzoeker heeft de definitieve tekst gecontroleerd en is verantwoordelijk voor de volledige inhoud van het rapport.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 schetst het beeld van meisjescriminaliteit zoals dat uit de wetenschappelijke literatuur en de Haagse beleids- en uitvoeringscontext naar voren komt. Hoofdstuk 3 presenteert de inzichten uit de twee focusgroepen met professionals, die de basis van dit onderzoek vormen. Hoofdstuk 4 verdiept en nuanceert dit beeld vanuit de interviews met meisjes en jonge vrouwen. Hoofdstuk 5 beantwoordt de onderzoeksvragen en formuleert op basis daarvan een aantal aanbevelingen voor de Haagse aanpak binnen Preventie met Gezag. Hoofdstuk 6 beschrijft ten slotte hoe de onderzoeksbevindingen en daaruit voortkomende aanbevelingen in twee co-creatiesessies met de Haagse praktijk zijn vertaald naar concrete acties en prioriteiten.

2. Meisjescriminaliteit: inzichten uit literatuur en beleidscontext

2.1 Ontwikkelingen in jeugdcriminaliteit naar sekse

Hoewel jongens nog altijd de meerderheid vormen binnen de geregistreerde jeugdcriminaliteit, laten landelijke cijfers zien dat het aandeel meisjes onder minderjarige verdachten de afgelopen jaren is toegenomen (CBS, 2023). Meisjes worden geregistreerd voor uiteenlopende vormen van criminaliteit, waaronder winkeldiefstal, geweldsincidenten en vermogensdelicten. Binnen de politie-eenheid Den Haag steeg het aandeel meisjes onder minderjarige verdachten van 19% in 2020 naar 25% in 2023 en 2024 (Schuppers & Van Suchtelen, 2025).

Dat aandeel moet wel in perspectief worden gezien. Landelijke registraties laten sinds 2010 een sterke daling zien van de geregistreerde jeugdcriminaliteit, zowel onder jongens als onder meisjes (CBS, 2025). Een groter aandeel meisjes onder verdachten zegt daarom op zichzelf niet of ook het absolute aantal verdachte meisjes is toegenomen.

Zelfrapportage laat bovendien een kleiner sekseverschil zien dan de registraties. In de meest recente meting van de Monitor Zelfgerapporteerde Jeugddelinquentie rapporteert 16,5% van de 12- tot 18-jarigen een of meer traditionele (offline) delicten in het afgelopen jaar; daarnaast rapporteert ruim 9% een online delict (Tollenaar, Beijers, & Van der Laan, 2024). Bij de traditionele delicten rapporteren meisjes lagere percentages (12,8%) dan jongens (20,1%) (Tollenaar, Beijers, & Van der Laan, 2024). De sekseverschillen in zelfrapportage zijn daarmee aanzienlijk kleiner dan de verschillen die zichtbaar zijn in officiële verdachtecijfers, een discrepantie die ook in eerdere studies is vastgesteld (Beerthuizen et al., 2023). Om deze discrepantie beter te begrijpen, is het van belang te kijken naar de wijze waarop meisjescriminaliteit zichtbaar wordt én wordt geduid binnen de veiligheidsketen.

2.2 Zichtbaarheid en duiding van meisjescriminaliteit

De kloof tussen zelfgerapporteerd delinquent gedrag en politieregistraties is relatief groter voor meisjes dan voor jongens (Beerthuizen et al., 2023). Dit suggereert dat zelfgerapporteerde betrokkenheid van meisjes minder vaak in formele verdachtenregistraties terechtkomt. Tegelijkertijd laat internationale literatuur zien dat meisjes in de loop der tijd vaker voorkomen in formele registraties van geweld. Die ontwikkeling wordt niet zozeer toegeschreven aan meer geweld door meisjes, maar aan ruimere definities van geweld en meer formele aandacht voor incidenten in de privésfeer en relationele contexten (Steffensmeier et al., 2005).

Verdachtenregistraties weerspiegelen niet uitsluitend verschillen in delinquent gedrag, maar ook de kans dat dit gedrag uiteindelijk tot een verdachtenregistratie leidt. Zo hebben jongens bij een vergelijkbare aard, ernst en frequentie van zelfgerapporteerd crimineel

gedrag gemiddeld ongeveer drie keer zoveel verdachtenregistraties als meisjes. Bezemer en Leerkes (2021) duiden dit als een verschil in verdenkingskans, zonder vast te stellen of dit verschil ontstaat bij melding, opsporing, beoordeling of registratie. Beerthuizen et al. (2023) laten eveneens zien dat meisjes met zelfgerapporteerd daderschap een kleinere kans hebben om als verdachte te worden geregistreerd; ook bij gelijke risicofactoren en achtergronden. Onder meisjes was de kans op registratie als verdachte hoger bij degenen met delinquente vrienden dan bij degenen zonder zulke vrienden. Onder jongens werd deze samenhang niet aangetoond. Professionals uit de strafrechtketen beschrijven dat het bij verdachte meisjes vaak gaat om delicten die in vereniging zijn gepleegd (Beerthuizen et al., 2023).

Een mogelijke verklaring voor verschillen in zichtbaarheid ligt in de aard van de rol. Bij gezamenlijk gepleegde oplichting en afpersing beschreven professionals meisjes vaker in een sociale of faciliterende rol, waarbij zij benadrukten dat het bewijstechnisch moeilijk is vast te stellen of hun feitelijke rol inderdaad kleiner was (Beerthuizen et al., 2023).

Daarnaast speelt de interpretatie door professionals een rol. In de literatuur wordt beschreven dat gedrag van meisjes vaker wordt geïnterpreteerd als een gevolg van kwetsbaarheid of een behoefte aan zorg dan vanuit mogelijke criminele betrokkenheid (Van den Brink & Slotboom, 2023; Beerthuizen et al., 2023). Gendergebonden verwachtingen kunnen ervoor zorgen dat actieve betrokkenheid minder snel wordt herkend. In paragraaf 2.4 wordt hier nader op ingegaan.

In hoeverre meisjes in beeld komen, hangt bovendien samen met de sociale context waarin zij zich bevinden. Verkennend onderzoek naar de rol van meiden binnen de straatcultuur van het Rotterdamse Delfshaven laat zien dat veel meiden de publieke ruimte, zowel offline als online, deels vermijden vanwege een als sociaal onveilig ervaren omgeving. Hierdoor kunnen zij zich aan het zicht van professionals onttrekken en kan problematiek later in beeld komen (Van den Broek, 2022).

2.3 Relationele dynamiek, zichtbaarheid en online-offline verwevenheid

Naast de hierboven beschreven publieke ruimte spelen ook de relaties van meisjes een rol in hoe hun betrokkenheid ontstaat en zichtbaar wordt.

Mehlbaum et al. (2024) beschrijven dat geweld tussen meiden meestal ontstaat binnen bestaande netwerken en dat online en offline dynamieken daarbij in elkaar kunnen overlopen. Ook in Arnhem kwamen conflicten tussen meiden regelmatig voort uit bestaande spanningen. Soms begon een conflict online, soms werd het daar verder uitgevochten of werd een fysieke confrontatie gefilmd en gedeeld.

Binnen zulke dynamieken kunnen meisjes verschillende posities innemen. Schram, Eysink Smeets en Hendrikse (2021) beschrijven in onderzoek naar *exposen* in de Rotterdamse wijk

Delfshaven hoe meiden niet uitsluitend als slachtoffer, maar ook als dader en omstander betrokken zijn bij het verspreiden van beeldmateriaal.

Ook in de Haagse praktijk worden verschillende vormen van betrokkenheid beschreven. In de focusgroepen van het Haagse exit- en uitstroomonderzoek geven ketenpartners aan dat meisjes zich in de drugshandel vaker op de achtergrond houden en faciliterende taken vervullen, bijvoorbeeld door drugs te verstoppen. Daarnaast noemen zij oplichting, winkeldiefstal en horizontale fraude als delicten waarbij zij betrokkenheid van meisjes zien. Bij phishing zouden meisjes volgens deze professionals bijvoorbeeld worden ingezet omdat zij aan de telefoon betrouwbaar overkomen (Gemeente Den Haag, 2024).

De grens tussen dader en slachtoffer lijkt niet altijd scherp te zijn. Beide posities kunnen overlappen en gedurende een conflict of traject verschuiven. In de context van mensenhandel wordt beschreven dat slachtoffers zelf dader kunnen worden en andersom (Nationaal Rapporteur, 2021). Onderzoek naar vrouwen in de internationale cocaïnehandel laat zien dat handelingsruimte en slachtofferschap afhankelijk zijn van de context en niet als absolute tegenpolen moeten worden gezien. Fleetwood (2014) waarschuwt daarbij voor voorstellingen van vrouwen als uitsluitend passief, onwetend of relationeel gemotiveerd.

2.4 Gendergebonden duiding en zichtbaarheid

Onderzoek binnen de strafrechtketen laat zien dat professionals verschillende gendergebonden beelden van meisjes beschrijven. Meisjes worden onder meer als kwetsbaar of als slachtoffer van een loverboy gezien en bij oplichting en afpersing vaker in een sociale of faciliterende rol geplaatst. Ook geven professionals aan dat in de opsporingsfase meer aandacht naar jongens kan uitgaan (Beerthuizen et al., 2023). Tegelijkertijd is deze beeldvorming niet statisch, zo signaleren politiemedewerkers dat het stereotype beeld van het delinquente meisje verandert en dat bij ernstige geweldsdelicten niet meer automatisch van een mannelijke verdachte wordt uitgegaan (Beerthuizen et al., 2023). Ook in de jeugdstrafrechtelijke literatuur wordt beschreven dat meisjes vaker vanuit kwetsbaarheid worden benaderd dan jongens, al is de empirische kennis over de Nederlandse praktijk beperkt (Van den Brink & Slotboom, 2023). Deze bevindingen beperken zich niet enkel tot de Nederlandse context; een Britse verkenning naar meisjes en jeugdgeweld beschrijft eveneens dat hun betrokkenheid relatief onzichtbaar blijft en dat ondersteuning zelden specifiek op meisjes is ingericht (Local Government Association, 2024).

Dubbele standaard

Naast gendergebonden verwachtingen bij de herkenning van betrokkenheid spelen deze verwachtingen ook een rol bij de beoordeling van gedrag wanneer meisjes als pleger in beeld komen. In de internationale literatuur wordt beschreven dat delicten die niet passen bij het traditionele beeld van vrouwelijk gedrag, zoals geweld, kunnen botsen met verwachtingen over passend vrouwelijk gedrag en tot strengere beoordeling en zwaardere

straffen kunnen leiden; dit onderzoek betreft grotendeels volwassen vrouwen (Javdani et al., 2011).

De geraadpleegde literatuur laat zien dat gender kan doorwerken in wat bij meisjes wordt herkend, hoe hun betrokkenheid wordt geduid en hoe op hun gedrag wordt gereageerd.

2.5 Vroege signalering en opvolging

Kinderen kunnen al vóór het twaalfde levensjaar worden blootgesteld aan criminaliteit en risicogedrag in hun omgeving. Het Haagse actieonderzoek Veilig voor jou! biedt inzicht in deze vroege context en in de signalering daarvan bij kinderen onder de twaalf jaar in Den Haag Zuidwest. Kinderen vertelden dat zij in hun wijk vechtpartijen, drugshandel en diefstal zagen; professionals noemden onder meer risicovolle klusjes voor oudere jongens en online gedrag (Bovenlander et al., 2024). Naar verschillen tussen meisjes en jongens is in dat onderzoek niet gekeken.

Het opvangen van dergelijke signalen leidt niet vanzelf tot opvolging. Basisscholen vormden in het actieonderzoek een belangrijke vindplaats, maar informatie over kinderen was tussen school, politie en kinder- en jongerenwerk versnipperd. In de beschreven kindreizen konden kinderen uit beeld raken wanneer contact met opvoeders niet tot stand kwam, professionals vanuit hun taak niet verder konden of een verwijzing naar hulpverlening of een wachtlijst volgde. Onzekerheid over de toepassing van de AVG en wantrouwen van opvoeders richting scholen konden de samenwerking verder bemoeilijken (Bovenlander et al., 2024).

Knelpunten kunnen daarnaast liggen in de toerusting van professionals. In Delfshaven gaven professionals aan handvatten te missen in het werken met meiden en werd aanwezige expertise niet altijd overgedragen aan collega's en ketenpartners (Van den Broek, 2022).

2.6 Risicofactoren, blootstelling en sensitiviteit bij meisjes

Sekseverschillen in delinquent gedrag worden vaak verklaard aan de hand van twee samenhangende mechanismen: verschillen in blootstelling aan risicofactoren en verschillen in sensitiviteit voor deze factoren (Slotboom et al., 2011; Beerthuizen et al., 2023). Blootstelling verwijst naar de mate waarin jongeren worden geconfronteerd met criminogene risicofactoren, terwijl sensitiviteit betrekking heeft op de mate waarin deze factoren doorwerken in gedrag en ontwikkeling.

Klassieke risicofactoren voor jeugdcriminaliteit gelden voor zowel jongens als meisjes, maar verschillen in prevalentie en samenhang. In de politie- en justitiepopulatie van Van der Put et al. (2014) kwamen delinquente vrienden en slechte schoolresultaten vaker voor bij jongens, terwijl spijbelen en verschillende problemen in het gezinsdomein vaker voorkwamen bij meisjes. Een deel van deze gezinsfactoren hing bij meisjes bovendien sterker samen met recidive, evenals een cumulatie van drie of meer gezinsrisicofactoren.

Beerthuizen et al. (2023) beschrijven eveneens verschillen binnen het gezinsdomein. Conflicten met ouders, gebrekkig toezicht en een slechte relatie met de vader hangen sterker samen met delinquentie van jongens, terwijl bij meisjes gehechtheidsproblemen en een slechte relatie met de moeder naar voren komen.

Sekseverschillen komen eveneens op individueel niveau naar voren. Meisjes binnen het jeugdstrafrecht vertonen relatief vaak internaliserende problematiek, zoals depressieve klachten, angststoornissen, traumagerelateerde stress en zelfbeschadigend gedrag (Cauffman et al., 1998; Teplin et al., 2002; Sherman, 2005). In interviews met professionals uit de strafrechtketen beschreef een deel van de respondenten dat meisjes vaker internaliserende copingstrategieën toepassen, terwijl jongens vaker externaliserend reageren. Volgens deze professionals komt problematiek bij meisjes daardoor regelmatig pas in beeld wanneer er al veel heeft plaatsgevonden (Beerthuizen et al., 2023).

Angststoornissen illustreren dat verschillen in blootstelling en sensitiviteit naast elkaar kunnen voorkomen. Zij komen vaker voor bij meisjes en hangen in enkele studies bij meisjes sterker samen met delinquentie dan bij jongens (Beerthuizen et al., 2023). Verschillen in blootstelling en sensitiviteit geven echter nog geen inzicht in de onderliggende mechanismen. De *general strain*-benadering biedt daarvoor een theoretisch perspectief door verschillen in stressoren, emotionele reacties en coping te verbinden aan verschillen in delinquent gedrag (Broidy & Agnew, 1997).

Hoewel het Haagse exit- en uitstroomonderzoek sekse benoemt bij delicttypen en rollen, concludeert het dat de beweegredenen van jongens en meisjes vergelijkbaar zijn en komt sekse in de verdere uitwerking nauwelijks terug (Gemeente Den Haag, 2024). Wel laat het onderzoek zien dat risicofactoren zich in de Haagse praktijk veelal in samenhang voordoen. De besproken literatuur uit deze paragraaf biedt aanknopingspunten om deze patronen specifiek voor meisjes en jonge vrouwen nader te duiden.

Gezamenlijk laten deze bevindingen zien dat veel risicofactoren voor jongens en meisjes hetzelfde zijn, maar kunnen verschillen in hoe vaak ze voorkomen en hoe sterk zij samenhangen met delinquent gedrag. Er zijn geen aanwijzingen dat meisjes binnen de jeugdstrafrechtsketen gemiddeld meer risicofactoren hebben dan jongens (Van den Brink & Slotboom, 2023).

2.7 Beschermende factoren en de rol van onderwijs

Niet iedere jongere die wordt blootgesteld aan criminogene omstandigheden raakt betrokken bij criminaliteit. De theorie van *crime resistance and susceptibility* van Agnew (2016) richt zich op de vraag waarom jongeren hierin verschillen. Volgens Agnew verschillen jongeren in de mate waarin zij dergelijke omstandigheden als druk of aantrekking ervaren. Factoren zoals een beperkte neiging tot negatieve emoties, het vermogen om doelen op een legitieme manier te bereiken en ervaren sociale steun vergroten de weerstand tegen

criminogene invloeden. Het gaat dus niet enkel om de aanwezigheid van risicofactoren, maar ook om hoe jongeren daarop reageren.

Die veerkracht krijgt vorm in concrete beschermende factoren, die de impact van risicofactoren kunnen dempen of compenseren, waardoor jongeren die aan vergelijkbare risico's worden blootgesteld toch verschillende ontwikkelingspaden volgen (Lösel & Bender, 2003, in Beerthuizen et al., 2023). Voorbeelden hiervan zijn stabiele en ondersteunende relaties met volwassenen, binding aan school, positieve rolmodellen en perspectief op onderwijs of werk.

Beschermende factoren liggen eveneens in de relaties rondom meisjes. Binnen het gezinsdomein worden onder meer communicatie met ouders, een goede relatie met de moeder en ouderlijk toezicht als beschermende factoren beschreven (Beerthuizen et al., 2023). Relaties binnen de schoolcontext blijken ook van belang. Een slechte relatie met een leerkracht hangt bij meisjes samen met delinquentie, terwijl deze samenhang bij jongens niet wordt gevonden (Wong et al., 2010, in Slotboom et al., 2011). Slotboom et al. (2011) duiden dit als een mogelijk sekseverschil in sensitiviteit. Een positieve schoolomgeving, gekenmerkt door veiligheid en betrokkenheid van de leerkracht, blijkt bij meisjes daarnaast vooral beschermend te werken (Hartman et al., 2009, in Slotboom et al., 2011).

Waarom juist relaties beschermend werken, wordt zichtbaar in kwalitatief onderzoek naar jongeren die ondanks een criminogene omgeving niet delinquent werden. Betekenisvolle relaties en erkenning door anderen blijken een centrale rol te spelen in hun veerkracht (Adjiembaks, 2018). In combinatie met de gevonden sensitiviteit van meisjes voor de relatie met de leerkracht, kan school vanuit dat perspectief niet alleen een vindplaats voor signalen zijn, maar ook een context waarin bescherming en veerkracht worden versterkt.

Over de vraag of risicotaxatie onderscheid moet maken naar sekse bestaat discussie. Op basis van het Halt-signaleringsinstrument adviseren Van der Put en Stolwijk (2022) dat onderscheid los te laten, omdat zij weinig verschillen vonden in de risicofactoren die met recidive samenhangen. Van den Brink en Slotboom (2023) tekenen daarbij aan dat deze onderzoeksgroep weinig meisjes met een hoog recidiverisico omvatte en dat bij risicotaxatie wel rekening moet worden gehouden met verschillen in achtergrond. Gendersensitieve risicotaxatie betekent daarmee niet noodzakelijk dat voor meisjes andere instrumenten of risicofactoren nodig zijn, maar wel dat aandacht nodig is voor verschillen in achtergrond en individuele omstandigheden.

2.8 Aanknopingspunten voor begeleiding en interventie

Specifieke kennis over effectieve begeleiding van meisjes die betrokken zijn bij criminaliteit is beperkt. Ervaringen uit het meidenwerk en de gespecialiseerde jeugdhulp bieden wel aanknopingspunten, zoals veiligheid, een betekenisvolle relatie, aansluiting bij de

leefwereld, aandacht voor het perspectief van het meisje en contact met een mentor (Boomkens et al., 2021; Addink et al., 2022). Deze inzichten zijn afkomstig uit andere doelgroepen en zijn daarom niet zonder meer overdraagbaar naar meisjes met criminele betrokkenheid. Bovendien konden Addink et al. (2022) geen uitspraken doen over de algemene effectiviteit van de onderzochte zorgprogramma's.

Voor interventies bij delinquent gedrag biedt het RNR-model een algemener kader. Daarin staat afstemming op het recidiverisico, de criminogene behoeften en de responsiviteit van de jongere centraal (Andrews & Bonta, 2010).

2.9 Synthese van de literatuur en beleidscontext

Meisjes rapporteren gemiddeld minder delinquent gedrag dan jongens, terwijl het sekseverschil in zelfrapportage kleiner is dan in officiële verdachtenregistraties. Hun betrokkenheid kan bovendien verschillende vormen aannemen, waarbij rollen kunnen verschuiven en dader- en slachtofferschap niet altijd scherp van elkaar te scheiden zijn. De literatuur biedt aanwijzingen dat de zichtbaarheid van meisjesbetrokkenheid samenhangt met de context waarin gedrag plaatsvindt en de rollen die meisjes daarin vervullen. Ook de manier waarop professionals dit gedrag duiden, speelt daarbij mee.

Veel risicofactoren komen zowel bij jongens als bij meisjes voor, maar kunnen verschillen in prevalentie en in de mate waarin zij samenhangen met delinquent gedrag. Bij beschermende factoren kan voor meisjes ook de relatie met de leerkracht van belang zijn. Gendergebonden verwachtingen kunnen daarnaast van invloed zijn op de herkenning van en reactie op meisjesbetrokkenheid. Gendersensitiviteit betekent daarmee niet per definitie dat voor meisjes andere instrumenten nodig zijn, wel dat er aandacht nodig is voor verschillen in achtergrond en individuele omstandigheden.

Specifieke kennis over effectieve begeleiding van meisjes met criminele betrokkenheid is beperkt. Ook de Nederlandse empirische kennis over de wijze waarop meisjes buiten de strafrechtketen worden gesignaleerd en geduid, is nog beperkt. Hoe de patronen uit de literatuur zich in de dagelijkse praktijk van professionals voordoen, is daardoor nog grotendeels onbekend.

De volgende hoofdstukken onderzoeken hoe meisjes en professionals in Den Haag de routes naar en rollen binnen criminaliteit beschrijven, welke factoren kunnen bijdragen aan beperkte of late herkenning en welke aanknopingspunten zij zien voor signalering, begeleiding en samenwerking.

3. Inzichten uit de focusgroepen met professionals

Dit hoofdstuk is gebaseerd op twee focusgroepen met professionals, één over vroegsignalering en één over hulpverlening. Achtereenvolgens komen de beperkte zichtbaarheid van de betrokkenheid van meisjes bij criminaliteit, relationele instroom en de verwevenheid van online en offline, de diffuse grens tussen daderschap en slachtofferschap, de uiteenlopende rollen van meisjes binnen criminele activiteiten, gendergebonden duiding door professionals, risicofactoren en motieflijnen en ten slotte de begeleiding, werkzame elementen en samenwerking binnen de keten aan bod.

3.1 Zichtbaarheid van signalen en strategisch handelen

Uit beide focusgroepen komt naar voren dat de betrokkenheid van meisjes volgens professionals minder snel wordt herkend dan die van jongens. Zij beschrijven dat eerste signalen vaak veranderingen in gedrag en houding omvatten, zoals terugtrekgedrag of een veranderende uitstraling. Ook afwezigheid in de klas wordt genoemd. Niet het gedrag op zichzelf, maar juist de verandering daarin vormt volgens hen een belangrijk signaal:

> *"Dus echt een gedragsverandering daarin. Dus van een hele aanwezige, vrolijke meid, naar donkere, wallen en afwezig."* (Focusgroep vroegsignalering)

Professionals benoemen dat gedragsveranderingen zich kunnen uiten in externaliserend gedrag, zoals agressie of het zoeken van negatieve aandacht. Volgens hen verdwijnen meisjes soms ook letterlijk uit beeld door verzuim, onbereikbaarheid of het verdwijnen uit een vriendengroep of WhatsAppgroep. Een professional van de focusgroep vroegsignalering gaf aan het netwerk pas actief te betrekken wanneer zulke signalen zich opstapelen.

In beide focusgroepen kwam naar voren dat meisjes vaker als kwetsbaar of onschuldig worden gezien. Hun gedrag wekt daardoor minder snel argwaan en wordt minder snel als mogelijk crimineel geduid. Een professional gaf als voorbeeld een meisje dat cocaïne door de stad vervoerde zonder op te vallen. Dat meisjes minder zichtbaar zijn, heeft volgens de deelnemers ook te maken met hoe zij informatie delen, namelijk selectief en pas na verloop van tijd. Een professional gaf aan minimaal vier ontmoetingen nodig te hebben voordat er enig vertrouwen ontstaat. Informatie over mogelijke criminele betrokkenheid komt bovendien niet altijd van de meisjes zelf. Zo vertelde een professional van een loket voor jonge moeders dat zij hier niet snel uit zichzelf over beginnen. Dergelijke informatie komt meestal via derden binnen.

3.2 Relationele instroom, netwerkdynamiek en online-offline verwevenheid

Meisjes raken veelal via bestaande contacten betrokken bij criminele activiteiten. Professionals beschrijven bijvoorbeeld meisjes die binnen een relatie afhankelijk worden van hun partner en van daaruit betrokken raken bij criminaliteit. Bij jongens zien zij iets vergelijkbaars, ook zij doen soms dingen om indruk te maken op een partner.

Meisjes kunnen ook via vriendinnen in criminele netwerken terechtkomen. De behoefte om erbij te horen en de angst om buitengesloten te worden spelen volgens professionals mee in de keuzes die meisjes maken. Daarbij zou de angst voor uitsluiting bij meisjes zwaarder wegen dan bij jongens.

Volgens professionals kunnen conflicten die online beginnen ook in de wijk escaleren:

> *"Het begint online, dat escaleert dan en daarna zie je het gewoon echt gebeuren in de wijk, tegen elkaar."* (Focusgroep vroegsignalering)

Het kan ook andersom gaan, bijvoorbeeld als een ruzie in de wijk online escaleert doordat iemand wordt 'geëxposed' of beelden worden verspreid.

Als plekken waar meisjes worden geworven en/of onder druk gezet worden, noemen professionals Snapchat, Instagram, Telegram en Discord. Ook de zogenoemde meidenhuizen komen ter sprake. Dat zijn online groepen waar meisjes veel persoonlijke informatie delen en audities doen om toegelaten te worden. Niet alle meisjes beseffen dat zulke groepen openbaar toegankelijk zijn. Het streven naar (online) status kan hen daarvoor vatbaar maken.

3.3 De diffuse grens tussen daderschap en slachtofferschap

Een terugkerend thema in beide focusgroepen is de diffuse grens tussen daderschap en slachtofferschap. Volgens professionals zijn deze rollen bij meisjes vaak moeilijk van elkaar te onderscheiden:

> *"Ze starten vaak als slachtoffer ook, hè… en vervolgens kunnen ze ook dader worden, dus dat is ook voor mij soms lastig van hé, ben jij nou een slachtoffer of ben jij nou een dader?"* (Focusgroep vroegsignalering)

Volgens professionals bemoeilijkt de overlap tussen daderschap en slachtofferschap de duiding van de betrokkenheid van meisjes. Binnen relaties of vriendengroepen is vaak lastig te reconstrueren wie wordt meegenomen en wie zelf beïnvloedt of acteert.

In de focusgroep hulpverlening vertelden professionals dat zij bij meisjes vaak automatisch vanuit een slachtofferperspectief beginnen, ook wanneer het gedrag daar niet direct aanleiding toe geeft. Een van hen beschreef een meisje dat in eerste instantie een kwetsbare indruk maakte, maar toen ze haar hele verhaal had gehoord, zag ze dat het meisje ook zelf actieve keuzes had gemaakt. Door die eerste indruk wordt betrokkenheid mogelijk niet direct herkend.

3.4 Rollen en het instrumenteel gebruik van gendernormen

Meisjes vervullen volgens professionals uiteenlopende rollen binnen criminele activiteiten. Tegelijkertijd beschrijven zij dat gendergebonden verwachtingen bewust worden gebruikt, waardoor meisjes minder snel als pleger worden herkend:

> *"Ze worden heel vaak onschuldig gezien, kwetsbaar, maar dat is niet altijd." "Dat zorgt ook dat ze criminele dingen kunnen doen."* (Focusgroep vroegsignalering)

Professionals noemen onder meer pasjesfraude aan de voordeur, het vasthouden of vervoeren van drugs, het ronselen van andere meisjes, winkeldiefstal in groepsverband, het smokkelen van drugs vanuit het buitenland en het fungeren als geldezel. Bij sommige activiteiten beschrijven zij dat meisjes juist vanwege hun gender worden ingezet. Zo zouden meisjes bij pasjesfraude minder snel argwaan oproepen en zouden mensen eerder voor een meisje de deur openen dan voor een man. Bij seksuele uitbuiting bevindt de rol van meisjes zich volgens professionals regelmatig op het snijvlak van slachtofferschap en criminaliteit.

Professionals beschrijven dat meisjes na verloop van tijd een actievere of organiserende rol binnen criminele activiteiten kunnen innemen:

> *“Die zijn toch vaak minder slachtoffer of niet meer slachtoffer in elk geval, die wat oudere dames. Die hebben vaak zelf wel die, net zoals met winkeldiefstallen, dat gaat zelf georganiseerd (…) echt zelf die opbrengst. Die worden niet meer deel van een zielige jongen.”* (Focusgroep hulpverlening)

Daarnaast beschrijven professionals hoe gendergebonden verwachtingen functioneel kunnen worden ingezet. Bij drugssmokkel noemen professionals moederschap als reden dat vrouwen minder snel argwaan wekken. Zij kennen voorbeelden van vrouwen die drugs uit het buitenland smokkelen, soms met hun kinderen erbij. Een moeder met een baby of een zichtbare zwangerschap kan volgens hen als een masker werken.

> *“Ja, gillend kind, je wilt het door de douane hebben, weet je wel. Daar leidt dat af.”* (Focusgroep hulpverlening)

3.5 Gendergebonden duiding en de dubbele standaard

Een terugkerend patroon betreft de manier waarop professionals gedrag van jongens en meisjes interpreteren. Zij geven aan dat meisjes vaker als kwetsbaar of beïnvloedbaar worden gezien, terwijl jongens eerder als dader worden benaderd. Deelnemers herkennen dit patroon ook bij zichzelf:

> *“Want ook als ik naar mezelf kijk, soms breken vechtpartijen uit en dan staan de jongens en meiden omheen. En automatisch kijk je direct als eerste naar de jongens van oké, zijn die bezig? Nee, het zijn de meiden die bezig zijn.”* (Focusgroep vroegsignalering)

Professionals zien dit patroon terug in hoe kwetsbaarheid bij jongens en meisjes zichtbaar wordt. Meisjes praten er volgens hen vaker over, terwijl jongens vergelijkbare ervaringen minder snel delen. De kwetsbaarheid zelf is daarmee vergelijkbaar. Het verschil zit vooral in hoe die zich uit en hoe professionals dat interpreteren:

> *"Dus ik denk dat de kwetsbaarheid nog steeds eigenlijk hetzelfde is, alleen uit het zich dus anders. Waardoor wij ook wel anders naar gaan kijken. Wij gaan zo'n meisje eerst helemaal fileren van, oh, waar zou dat toch vandaan komen, daddy-issues. En bij jongens hebben we zoiets van, kom op, man up, hormoonbal. Dus onze benadering is wel echt heel zwart-wit, heel kwetsbare, lieve meisjes, terwijl soms zijn zij ook het brein achter een heel groot complot."* (Focusgroep vroegsignalering)

Hetzelfde zien zij bij de manier waarop ze een verliefdheid of relatie duiden. Bij een jongen wordt een relatie volgens hen eerder gezien als een teken van perspectief en stabiliteit, terwijl dezelfde ontwikkeling bij een meisje eerder zorg of argwaan oproept:

> *“Als een van mijn meiden tegen mij zegt ik ben verliefd, dan denk ik oeh, oké. Maar als een van die gasten dat tegen mij zegt, dan denk ik, oh yes. (…) Ik vind dat het voor een jongen dus heel positief en perspectief biedt. En bij zo’n meid vind ik het altijd spannend.”* (Focusgroep hulpverlening)

Professionals zien dit verschil als iets wat zij er zelf van maken. Een van hen zei het letterlijk: *“Ik denk dat we dat er zelf van maken.”*

Tegelijkertijd beschrijven professionals ook een tegenovergesteld mechanisme. Wanneer het gedrag van meisjes afwijkt van het stereotype beeld van meisjes als kwetsbaar, kan dit juist leiden tot morele afkeuring en een strengere reactie. Een professional illustreerde dit aan de hand van een rechtszitting, waarin zij de indruk had dat een meisje strenger werd bejegend omdat haar gedrag niet paste bij de verwachtingen die van meisjes bestaan. Dit is de ervaring van één professional.

3.6 Risicofactoren, motieflijnen en normalisering

Uit beide focusgroepen komt naar voren dat de betrokkenheid van meisjes bij criminaliteit zelden aan één afzonderlijke risicofactor wordt toegeschreven. Professionals beschrijven juist een samenloop van structurele en relationele factoren, zoals een instabiele thuissituatie, traumatische ervaringen, LVB-problematiek, een zwak sociaal netwerk, een laag zelfbeeld en een sterke behoefte aan erkenning en de wens erbij te horen:

> *"Je ziet het ook veel met meisjes die gepest zijn op school. Die zijn dan heel zwak en hebben dan daarnaast een zwak netwerk."* (Focusgroep hulpverlening)

Daarnaast beschrijft een professional dat meiden met een sturende of dominante positie binnen de groep, in de focusgroep aangeduid als *queen bee*, vaak te maken hebben met een lastige thuissituatie. Zij noemt daarbij onder meer slaapproblematiek, psychische problematiek bij ouders en een omgeving waarin criminaliteit wordt genormaliseerd.

De focusgroepen laten daarnaast zien dat meisjes via verschillende motieflijnen betrokken kunnen raken bij criminaliteit. Volgens professionals handelen sommige meisjes vooral vanuit een overlevingslogica, terwijl anderen worden aangetrokken door status, een bepaalde levensstijl of materieel bezit. In beide groepen speelt de mogelijkheid om snel en gemakkelijk geld te verdienen een rol, al verschillen de onderliggende contexten.

Tot slot benoemt een professional normalisering als factor. Zij benadrukt dat dit volgens haar eveneens een rol speelt bij meisjes zonder LVB. Wanneer meisjes vanaf jonge leeftijd in aanraking komen met crimineel of seksueel gedrag, bijvoorbeeld via video's, muziek en wat zij zowel online als offline om zich heen zien, kan dit gedrag volgens haar als normaal worden beschouwd en de stap naar crimineel gedrag verkleinen:

> *"Een grote rol is de normalisatie van crimineel gedrag. Als je dit al heel jong ziet, dan is het superlaagdrempelig om naar de winkel te gaan en iets te stelen."* (Focusgroep hulpverlening)

3.7 Begeleiding, werkzame elementen en ketenproblematiek

In beide focusgroepen komt het belang van relationele begeleiding naar voren. Professionals noemen een oordeelloze houding, tijd en continuïteit en beschrijven gezamenlijke activiteiten en informele contactmomenten als ingangen om vertrouwen op te bouwen. Volgens hen kan het bij meisjes meer tijd kosten om tot de kern te komen:

> *"Bij meiden, als ze komen, kan je drie uur lang over koetjes en kalfjes praten. En dan is het pas van, waarom zit ik hier? En bij jongens is het meer van, ik zit hier, vertel me waarom ik hier ben."* (Focusgroep vroegsignalering)

Ook de manier waarop contact wordt gemaakt verschilt volgens professionals:

> *"Met jongens is het vaak gewoon een boks, laten we even een minuutje lopen. Met meisjes is het echt nog [aftasten] van, wat kan ik bij jou neerleggen?"* (Focusgroep vroegsignalering)

Bij meisjes is volgens professionals vaker eerst tijd nodig om vertrouwen op te bouwen, bijvoorbeeld via informele contactmomenten, voordat inhoudelijke thema's aan bod kunnen komen. Volgens hen sluit een directe, doelgerichte werkwijze daardoor niet altijd goed aan.

Een positief netwerk en erkenning spelen volgens professionals daarnaast een belangrijke rol bij uitstroom. Zij beschrijven hoe meisjes binnen exitprogramma's[1] steun bij elkaar vinden. Ook erkenning vanuit formele instanties kan bijdragen aan een positiever zelfbeeld, bijvoorbeeld wanneer een meisje mag aansluiten bij een gemeenteoverleg.

Volgens professionals zijn er ook knelpunten in de organisatie van de begeleiding. Informatie over een meisje of haar netwerk is soms bij verschillende partijen bekend, zonder dat onderling wordt uitgewisseld of afgestemd. Daarnaast zijn professionals vaak gebonden aan hun werkgebied en werkwijze, waardoor samenwerking over wijk- of gemeentegrenzen heen lastig kan zijn.

Professionals signaleren daarnaast knelpunten in de verbinding tussen school en jongerenwerk. Jongerenwerkers komen volgens hen niet op alle scholen gemakkelijk binnen. Daarbij wonen leerlingen niet altijd in dezelfde wijk of gemeente als waar zij naar school gaan, terwijl jongerenwerk veelal lokaal is georganiseerd. Dit kan het lastig maken om een

[1] Exit is een Haags programma binnen Preventie met Gezag dat jongeren ondersteunt bij het stoppen met criminaliteit en het opbouwen van een alternatief toekomstperspectief.

meisje met het passende jongeren- of meidenwerk te verbinden. Een professional beschrijft dat het leggen van contact met meidenwerk in een andere gemeente veel tijd kan kosten.

4. Inzichten uit de interviews met meisjes en jonge vrouwen

Aanvullend op de focusgroepen zijn vier semigestructureerde diepte-interviews afgenomen met meisjes en jonge vrouwen die terugkijken op hun betrokkenheid bij criminaliteit. Dit hoofdstuk beschrijft hun ervaringen aan de hand van dezelfde thema's als hoofdstuk 3.

4.1 Zichtbaarheid, selectief delen en veiligheid

In drie van de vier interviews merkten mensen in de directe omgeving veranderingen op, maar dachten zij aanvankelijk niet aan criminele betrokkenheid. Bij een respondent waren voor haar moeder en school onder meer een sterke gedragsverandering, schoolverzuim en terugtrekgedrag zichtbaar. Bij een tweede wist haar moeder dat zij vaak weg en onbereikbaar was en waren begeleiders op de hoogte van haar herhaaldelijke weglopen. Bij een derde merkten haar ouders dat er iets met haar aan de hand was. De criminele betrokkenheid bleef daarbij verborgen of slechts gedeeltelijk bekend. De eerste respondent verklaarde haar gedragsverandering op school vanuit haar thuissituatie, de tweede vertelde niet wat zij tijdens het weglopen deed en bij de derde bleven de pasjesfraude en haar schulden voor haar omgeving grotendeels buiten beeld. Enkele respondenten vertelden ook dat zij bewust afwogen wat zij wel en niet deelden, omdat openheid gevolgen kon hebben. Bij één respondent was dat goed te zien in haar contact met de politie:

> *"Ja, ik heb wel de politieverklaring anders verteld. Omdat ik bang was dat er een nasleep zou komen als ik hun naam zou noemen."* (Respondent 1)

Volgens de respondent vertelde zij pas nadat haar verklaring was ondertekend wie de politie zocht, omdat zij ervan uitging dat die informatie toen strafrechtelijk niet meer kon worden gebruikt.

In het contact met school en hulpverlening speelde die terughoudendheid eveneens. Een respondent gebruikte haar thuissituatie als verklaring voor haar gedragsverandering en volgens haar nam school daar te gemakkelijk genoegen mee. Achteraf had zij het prettiger gevonden als er dieper was doorgevraagd. Een respondent die in een gesloten instelling verbleef, wist precies hoe lang zij weg kon blijven voordat zij van haar groep zou worden uitgeschreven en keerde steeds net op tijd terug. Zo voorkwam zij dat ze van de groep werd uitgeschreven, ondanks haar herhaalde afwezigheid.

De verandering was ook voor respondenten zelf niet altijd zichtbaar. Een respondent merkte dat pas toen zij dezelfde veranderingen bij haar jongere zusje zag:

> *"Ik zag pas bij mijn zusje hoe erg ik veranderd was."* (Respondent 3)

4.2 Relationele instroom en de wisselende rol van sociale media

Net als de professionals beschrijven de meeste geïnterviewde meisjes dat hun betrokkenheid via bestaande sociale relaties ontstond, bijvoorbeeld via een gemeenschappelijke kennis, oudere jongens die zij als familie beschouwden of een beste vriendin. Bij een van deze respondenten lag het initiatief bij haarzelf; dat komt in paragraaf 4.3 aan bod.

Bij de respondent die via haar beste vriendin instroomde, staat de behoefte erbij te horen nadrukkelijk op de voorgrond:

> *"Het was eigenlijk gewoon een beetje groepsdruk ofzo. Het was echt wat hun deden deed ik het ook. Dus ik wou gewoon meedoen. Ik wou er gewoon een soort van bij horen."* (Respondent 3)

Deze respondent nam later ook haar twee jaar jongere zusje mee in dezelfde vriendengroep.

Sociale media speelden niet bij alle respondenten een rol. Bij twee van hen wel duidelijk. Zij kwamen er voor het eerst in contact met oudere jongens, of er ontstonden conflicten die daarna offline uit de hand liepen. Voor de andere twee hadden sociale media weinig tot niets met hun betrokkenheid te maken.

4.3 Van eigen keuze naar gedwongen blijven: een omgekeerde dynamiek

Een respondent raakte op eigen initiatief betrokken. Een vriendin vertelde haar dat een kennis specifiek een vrouw zocht en zij bood zichzelf aan omdat ze er geld mee kon verdienen.

> *"Ik ben een dame en ik wil geld verdienen, want ik doe toch niks en geld is aantrekkelijk, waarom niet?"* (Respondent 1)

Dat veranderde volgens haar toen zij enkele maanden later wilde stoppen. Jongens kwamen herhaaldelijk met de auto voor het huis van haar moeder staan om haar onder druk te

zetten. Nadat zij een keer weigerde mee te werken, kreeg ze op een gegeven moment niet meer uitbetaald. Over haar aanhouding zegt zij achteraf dat het een opluchting was.

Ook andere respondenten vertellen waarom zij afstand wilden nemen van criminaliteit. Ze noemen de druk vanuit het netwerk, behoefte aan rust en stabiliteit, dat ze meer toekomst voor zichzelf gingen zien en dat ze hun familie wilden beschermen. Meerdere respondenten zeggen ook dat ze met crimineel verdiend geld uiteindelijk weinig konden, omdat je er niet zomaar de huur of andere vaste lasten van betaalt en er geen legaal bestaan mee opbouwt:

> *"Snel geld gaat snel op (...); het is eigenlijk voor niks geweest."* (Respondent 2)

4.4 Rollen en de verstrengeling van gender en leeftijd

Twee respondenten waren uitvoerend betrokken bij pasjesfraude. Zij belden zelf aan en wisselden de bankpas om, terwijl jongens in de auto wachtten en telefonisch contact hielden met de slachtoffers. Dat daarvoor bewust een vrouw werd gezocht (zie 4.3), verklaart een van hen doordat vrouwen aan de deur eerder worden vertrouwd dan mannen. Soms haalde iemand anders de bankpas op, zodat zij niet op camerabeelden zou verschijnen. Volgens haar wilden de jongens zo voorkomen dat een eventuele aanhouding van haar ook gevolgen voor hen zou hebben.

Naast gender noemen respondenten ook hun leeftijd. Zij werden herhaaldelijk door de politie staande gehouden zonder dat dit tot vervolging leidde en weglopen eindigde meerdere keren met terugbrengen naar huis zonder verdere gevolgen. Een respondent kreeg voor haar eerste delict een Halt-procedure, zonder dat volgens haar werd doorgevraagd naar wat er achter haar gedrag speelde. Achteraf ziet zij dat als een gemiste kans. De respondenten denken zelf dat er vooral zo weinig mee werd gedaan omdat ze nog jong waren. Of ook hun gender een rol speelde, is uit de interviews niet op te maken.

4.5 Risicofactoren en motieflijnen

Bij alle vier de respondenten kwamen meerdere risico- en contextfactoren samen, in uiteenlopende combinaties van vechtscheiding, alcoholgebruik binnen het gezin, uithuisplaatsing, seksueel geweld, trauma, ADHD of ADD, middelengebruik, schulden en instabiliteit in de thuissituatie. Een respondent vertelt dat zij zich thuis niet gehoord en daardoor onveilig voelde. Andere respondenten beschrijven spanningen of instabiliteit in het contact met hun ouders, zonder dat zelf als onveilig te benoemen.

De twee motieflijnen uit de focusgroepen (zie 3.6), een overlevingslogica en een logica van status en levensstijl, zijn ook in de interviews herkenbaar. Een respondent beschrijft een

overlevingslogica: zij betaalde mee aan de rekeningen van haar moeder. Bij een andere respondent stond juist de aantrekkingskracht van snel verdiend geld en een bepaalde levensstijl voorop, waardoor regulier werk onaantrekkelijk werd:

> *"Ik zag mezelf niet in een Kruidvat staan, ik zag mezelf niet in een Albert Heijn staan en ik dacht van ik ga mijn [uren] daar niet aan verspillen."* (Respondent 1)

Bij dezelfde respondent speelde later ook middelengebruik een rol. Zij beschrijft daarnaast dat zij thuis niet leerde omgaan met geld en dat financiële problemen binnen het gezin werden ontkend. Haar vader bleef haar geld en spullen geven, ondanks de financiële problemen. Zij legt zelf een verband tussen deze omgang met financiële problemen thuis en het later verbergen van haar eigen schulden voor haar ouders.

4.6 Werkzame elementen in begeleiding en uitstroom

In de interviews noemen respondenten verschillende elementen die volgens hen hebben bijgedragen aan begeleiding en uitstroom. Zij waarderen een coach die naast hen staat zonder een controlerende rol aan te nemen en met wie vertrouwen geleidelijk wordt opgebouwd, bijvoorbeeld tijdens gezamenlijke activiteiten zoals sporten:

> *"Het was geen controle, er was niet jij moet dit, jij moet dat. Het is gewoon iemand die naast je loopt en die gewoon gaat vragen van hé, waar zie jij jezelf over twee jaar?"* (Respondent 1)

Een respondent beschrijft daarbij dat een coach voor haar niet als een ouderfiguur, maar eerder als een oudere broer of zus zou moeten voelen:

> *"Je moet je cliënt behandelen alsof het je eigen broertje of zusje is (…) je bent geen vader, je speelt geen moeder, maar gewoon een bezorgde broer of zus. Iemand die het beste met je voor heeft, maar je ook laat vallen wanneer het moet."* (Respondent 1)

Zij koppelt dit aan haar eigen thuissituatie, waarin juist de rol van een broer of zus voor haar betekenisvol was.

Een ander belangrijk aspect van de begeleiding is continuïteit. Respondenten waarderen begeleiders die langere tijd betrokken blijven en niet meteen afstand nemen wanneer het beter lijkt te gaan.

Een respondent had op dat moment weinig behoefte aan terugkijken op haar verleden en had meer aan begeleiding die op de toekomst was gericht. Meerdere respondenten noemen ook spiegeling door professionals, ouders of broers en zussen als betekenisvol bij het veranderen van hun gedrag.

Ook actief ingrijpen door professionals werd als helpend ervaren. Een respondent verbrak het contact met oudere jongens nadat de politie haar had verteld wie de jongens waren met wie zij in de auto zat en haar daarna naar huis had gebracht. Een andere respondent beschrijft hoe wekelijkse gesprekken met Veilig Thuis haar hielpen afstand te nemen van haar vriendengroep en hoe haar begeleider bleef doorvragen wanneer oude contacten weer opdoken.

Een respondent vertelde dat zij, toen zij wilde uitstappen, waarschijnlijk gebruik zou hebben gemaakt van een anoniem contactpunt. Voorwaarden waren voor haar dat het contact versleuteld zou zijn, dat ouders of instanties niet automatisch werden ingelicht en dat zij, zodra zij er zelf aan toe was, iemand op een veilige plek kon ontmoeten. Toen tijdens het interview de anonieme chat van Keerpunt ter sprake kwam, zei zij dat zij die destijds waarschijnlijk had gebruikt om advies te vragen.

4.7 Ketenproblematiek en discontinuïteit

Bij meerdere respondenten werd de begeleiding onderbroken of liep die langs elkaar heen. De begeleiding van een respondent stopte abrupt toen zij achttien werd, terwijl haar thuissituatie nog niet stabiel was. Uiteindelijk kwam zij alsnog in een traject voor begeleid wonen, maar volgens haar pas nadat de problemen verder waren opgelopen.

Bij een andere respondent werd een goedlopende coachrelatie door de werkgever van de coach om financiële redenen beëindigd. De respondent die haar zusje meenam in de vriendengroep (zie 4.2), had bij Veilig Thuis een andere behandelaar dan haar zus. Achteraf denkt zij dat een paar gezamenlijke gesprekken hen hadden kunnen helpen om opener te vertellen over wat er in de vriendengroep gebeurde en elkaar te steunen bij het afstand nemen van die groep.

Een respondent noemt ook het te vroeg afbouwen van begeleiding:

> *“Wanneer ze zien dat het goed gaat, denken ze gelijk: ‘Oh ja, handen loslaten.’ Nee, dat is het niet.”* (Respondent 4)

5. Conclusie en aanbevelingen

Dit onderzoek onderzocht hoe meisjes en jonge vrouwen in Den Haag betrokken raken bij criminaliteit, welke rollen zij daarin vervullen en wat dit betekent voor signalering, duiding en handelen binnen Preventie met Gezag. Kort gezegd worden zorgen over een meisje vaak wel opgemerkt, maar wordt laat of niet herkend dat zij ook bij criminaliteit betrokken is of kan zijn. Deze herkenning hangt af van welke signalen zichtbaar worden en welke informatie boven tafel komt, maar ook van de relationele context van het meisje en van hoe professionals signalen duiden en opvolgen.

Het onderzoek evalueerde de Haagse aanpak niet en kan geen uitspraak doen over de effectiviteit ervan. De bevindingen moeten daarom gelezen worden als aanknopingspunten voor doorontwikkeling van signalering, begeleiding en samenwerking binnen Preventie met Gezag.

In paragraaf 5.1 worden de vijf deelvragen afzonderlijk beantwoord. Paragraaf 5.2 kijkt over de deelvragen heen naar de manier waarop gender doorwerkt, waarom betrokkenheid laat of niet wordt herkend en wat meisjes helpt bij de begeleiding. Paragraaf 5.3 legt de literatuur, de focusgroepen en de interviews naast elkaar. Daarna volgen de aanbevelingen (5.4), de beperkingen van het onderzoek (5.5) en de conclusie (5.6).

5.1 Beantwoording van de deelvragen

Routes en mechanismen van betrokkenheid

Zowel respondenten als professionals geven aan dat meisjes meestal via bestaande sociale relaties bij criminaliteit betrokken raken. Dat kan een partner zijn, een groep oudere jongens, een gemeenschappelijke kennis of een vriendin. De interviews laten bovendien zien dat meisjes niet uitsluitend door anderen worden meegenomen, maar binnen sociale netwerken ook zelf anderen kunnen meenemen. Ook binnen bestaande contacten kon het initiatief bij het meisje zelf liggen, zo bood een respondent zichzelf aan omdat ze geld wilde verdienen. Tot slot kunnen online omgevingen een rol spelen bij instroom en escalatie, zoals in twee van de interviews het geval was, maar niet bij iedereen.

Als motieven noemen professionals en respondenten onder meer erbij willen horen, geld, status en bestaanszekerheid (zie 3.6 en 4.5).

Rollen en posities binnen criminaliteit

In de focusgroepen en interviews komen uiteenlopende rollen en activiteiten naar voren, waaronder pasjesfraude aan de voordeur, het vervoeren van drugs, het ronselen van andere meisjes en het fungeren als geldezel.

Bij een deel van die activiteiten worden gendergebonden verwachtingen actief benut, bijvoorbeeld omdat zij minder argwaan zouden wekken dan jongens. Een respondent vertelt

dat er bij haar instroom bewust een vrouw werd gezocht, omdat mensen een vrouw aan de deur sneller vertrouwen.

Uit de bevindingen blijkt ook dat rollen niet vastliggen. Professionals zagen meisjes die als slachtoffer begonnen en later zelf dader werden. In een interview ging het andersom: de respondent koos er zelf voor, maar werd onder druk gezet toen ze wilde stoppen.

Risico- en beschermende factoren

De literatuur, focusgroepen en interviews wijzen op een samenspel van factoren in verschillende levensdomeinen. In de levensverhalen van de respondenten kwamen meerdere relationele, gezinsgebonden en individuele risico- en contextfactoren samen, waaronder trauma, instabiliteit in de thuissituatie, uithuisplaatsing, middelengebruik en schulden. Een respondent benoemde expliciet dat zij zich thuis niet gehoord en daardoor onveilig voelde. Professionals noemen daarnaast onder meer pesten in combinatie met een zwak sociaal netwerk als mogelijke achtergrond bij betrokkenheid van meisjes.

Beschermende factoren liggen in de literatuur en de empirische bevindingen voor een belangrijk deel in het relationele domein. Zo kunnen relaties met ouders, professionals of andere betekenisvolle contacten bescherming bieden en helpen om afstand te nemen van risiconetwerken. Hetzelfde netwerk kan dus zowel risico als bescherming vormen.

Herkenning, duiding en begeleiding

In beide focusgroepen gaven professionals aan dat gendergebonden verwachtingen meespelen in hoe zij gedrag duiden, omdat zij meisjes eerder als kwetsbaar of onschuldig zien. Een professional had bovendien de indruk dat een meisje tijdens een rechtszitting strenger werd bejegend omdat ze niet in dat beeld paste. Deelnemers herkenden dergelijke aannames ook bij zichzelf toen deze expliciet besproken werden.

Daarnaast betekent het zien van signalen of het hebben van zorgen niet noodzakelijkerwijs dat ook criminele betrokkenheid wordt herkend (zie het model in paragraaf 5.2). Daarvoor is naast kennis van signalen nodig dat professionals doorvragen, informatie van verschillende kanten bij elkaar leggen en hun eigen aannames bevragen. Voor de begeleiding noemen professionals en respondenten vertrouwen, nabijheid en continuïteit als belangrijk. Meerdere respondenten noemden het belang van iemand die in hun toekomst geloofde en daar samen met hen naartoe werkte.

Aanknopingspunten voor de Haagse aanpak

De documentstudie laat zien dat binnen de Haagse aanpak verschillende structuren en voorzieningen aanwezig zijn die relevant zijn voor signalering, preventie en begeleiding. In de focusgroepen en interviews ging het onder meer over meisjes die via een partner of

vriendin betrokken raakten (3.2, 4.2), over meisjes die als slachtoffer begonnen en later zelf actief werden of andersom (3.3, 4.3) en over ruzies die online begonnen en in de wijk verdergingen (3.2). Professionals vertelden ook dat hun verwachtingen van meisjes meespeelden in hoe zij gedrag duidden (3.5).

In de interviews stopte begeleiding soms bij achttien jaar of werd die afgebouwd zodra het beter ging. Twee zussen hadden bij Veilig Thuis ieder een andere behandelaar (4.7). Een respondent had een anoniem contactpunt willen gebruiken toen ze wilde stoppen (4.6).

5.2 Bevindingen en samenhang

Gender lijkt vooral relevant in de context en duiding van betrokkenheid

Dit onderzoek omvat geen jongens en kan daardoor geen verschillen tussen jongens en meisjes vaststellen op basis van empirische data. Ook professionals konden niet bij alle bevindingen aangeven in hoeverre deze specifiek voor meisjes gelden. Vergelijkingen tussen jongens en meisjes berusten daarom op landelijk onderzoek en op de momenten waarop professionals in de focusgroepen zelf expliciet een vergelijking maakten.

Gender komt op verschillende manieren terug in de context waarin betrokkenheid ontstaat en wordt geduid. Wat die context betreft, beschrijft landelijk onderzoek bij meisjes een relatief sterke vertegenwoordiging van risico- en beschermende factoren in het gezinsdomein en relationele routes naar betrokkenheid (Van der Put et al., 2014; Beerthuizen et al., 2023). In de interviews kwamen ook factoren in het gezin naar voren, zoals een vechtscheiding, uithuisplaatsing en instabiliteit thuis. De meeste respondenten raakten via bestaande relaties betrokken. In de focusgroep hulpverlening werd daarnaast pesten in combinatie met een zwak netwerk genoemd als mogelijke achtergrond. Of dat specifiek voor meisjes geldt, is met dit onderzoek niet vast te stellen.

Wat de duiding betreft, zagen professionals meisjes eerder als kwetsbaar of onschuldig en merkten zij in de focusgroepen zelf dat dit hun duiding beïnvloedde, bijvoorbeeld toen een van hen vertelde dat ze bij een vechtpartij automatisch eerst naar de jongens keek. Professionals beschreven ook dat meisjes bij bepaalde activiteiten minder argwaan oproepen en een respondent vertelde dat bij haar instroom specifiek naar een vrouw werd gezocht omdat vrouwen bij pasjesfraude aan de deur eerder zouden worden vertrouwd. Dezelfde gendergebonden verwachtingen die de inzet van meisjes binnen criminaliteit kunnen vergemakkelijken, kunnen daarmee ook een rol spelen in de manier waarop hun gedrag door de omgeving wordt geïnterpreteerd.

Beperkte herkenning ontstaat op verschillende momenten

De documentstudie, focusgroepen en interviews wijzen erop dat beperkte of late herkenning niet kan worden teruggebracht tot het ontbreken van signalen. Op basis van de

bevindingen is daarom een conceptueel model opgesteld waarin vier samenhangende factoren centraal staan: de wijze waarop betrokkenheid zichtbaar wordt, de informatie die beschikbaar komt, de relationele context waarin meisjes zich bewegen en de professionele duiding en opvolging van signalen en informatie (Figuur 1). Het model is een interpretatiekader en doet geen uitspraak over causaliteit, frequentie of de sterkte van de onderlinge relaties. Meisjes die helemaal buiten beeld blijven, ontbreken erin, omdat de respondenten via professionals zijn gevonden.

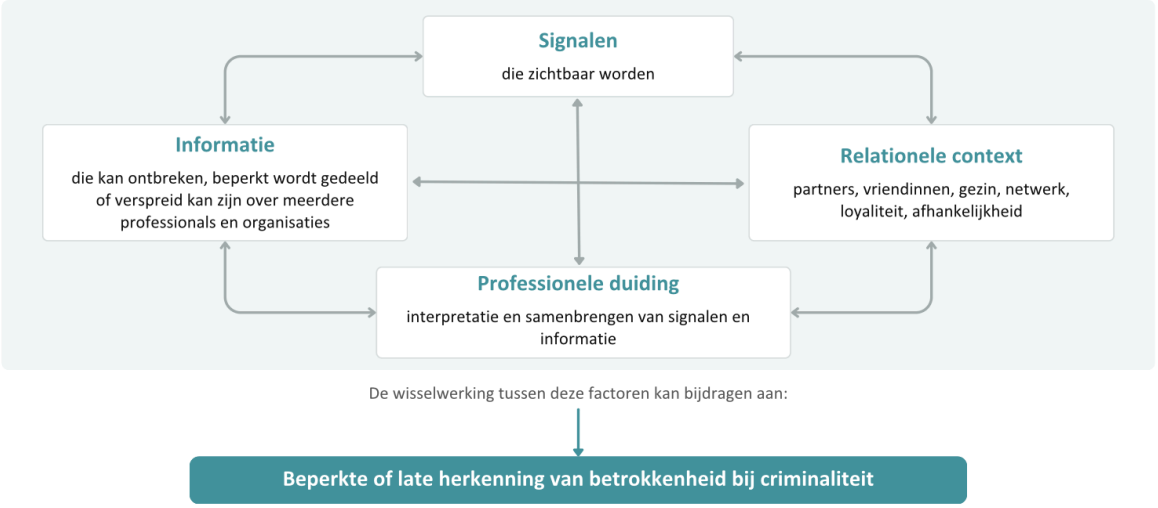
De voorbeelden hieronder laten zien dat herkenning op twee manieren kan stagneren. Relevante informatie kan ontbreken, doordat meisjes er zelf niet over beginnen of bewust informatie achterhouden, of doordat informatie verspreid is over verschillende professionals en organisaties. Daarnaast kunnen signalen wel zichtbaar zijn voor mensen in de omgeving van een meisje, zonder dat deze in verband worden gebracht met mogelijke criminele betrokkenheid of worden opgevolgd. Beide kunnen zich binnen dezelfde situatie voordoen.

Een professional vertelde bijvoorbeeld over een meisje dat cocaïne door de stad vervoerde zonder op te vallen (beperkte zichtbaarheid). Een respondent gaf de politie bewust onjuiste namen op uit angst voor mogelijke gevolgen voor haar familie (informatie, relationele context). De jonge moeders die begeleiding krijgen van een loket dat deelnam aan de focusgroep, beginnen volgens de betrokken professionals niet snel zelf over hun betrokkenheid. Informatie komt daardoor vaak via anderen binnen (informatie). In zulke situaties hebben professionals weinig aanknopingspunten om betrokkenheid te herkennen. De respondenten wogen bovendien af wat zij aan wie vertelden en hielden daarbij rekening met hun eigen veiligheid en die van hun familie (relationele context).

Bij een andere respondent waren de signalen wel zichtbaar. Haar moeder en de school waren op de hoogte van haar schoolverzuim en de sterke verandering in haar gedrag. Zij gaf haar thuissituatie als verklaring, maar volgens haar werd daar niet verder op doorgevraagd (zichtbare signalen, informatie en professionele duiding). Bij professionals speelden ook verwachtingen over wat zij zouden aantreffen een rol. Dit kwam bijvoorbeeld naar voren bij de eerder beschreven vechtpartij en bij de neiging om verklaringen te zoeken in het privéleven van meisjes, terwijl zij soms ook *“het brein achter een heel groot complot”* zijn (professionele duiding).

Figuur 1

Conceptueel model van factoren die volgens dit onderzoek gezamenlijk kunnen bijdragen aan beperkte of late herkenning van de betrokkenheid van meisjes bij criminaliteit.

Begeleiding vraagt zowel relationele continuïteit als handelen

In de literatuur over meidenwerk en gespecialiseerde jeugdhulp worden veiligheid, een betekenisvolle relatie, aansluiten bij de leefwereld en continuïteit genoemd als mogelijke aanknopingspunten voor begeleiding (Boomkens et al., 2021; Addink et al., 2022).

Respondenten noemden eveneens begeleiders die naast hen stonden en lang betrokken bleven. Respondent 1 omschreef het zo:

> *"Het was geen controle, er was niet jij moet dit, jij moet dat. Het is gewoon iemand die naast je loopt en die gewoon gaat vragen van hé, waar zie jij jezelf over twee jaar?"* (Respondent 1)

Toch hielp het ook als professionals wel ingrepen, zoals de agent die een respondent vertelde wie de jongens waren met wie ze in de auto zat, waarna zij het contact met hen verbrak. Bij een andere respondent bleef de begeleider doorvragen toen oude contacten weer opdoken en hielpen wekelijkse gesprekken met Veilig Thuis haar om afstand te nemen van haar vriendengroep.

Continuïteit vormt daarbij een terugkerend thema. Respondenten beschrijven langdurige betrokkenheid als helpend en het onderbreken ervan als belemmerend. Zo stopte bij een van de respondenten de hulp toen ze achttien werd; bij een ander verdween een goede

coach om financiële redenen. Over het afbouwen van begeleiding zei een van de respondenten het volgende:

> *"Wanneer ze zien dat het goed gaat, denken ze gelijk: 'Oh ja, handen loslaten.' Nee, dat is het niet."* (Respondent 4)

Ook sociale relaties hebben in dit onderzoek geen eenduidige functie. Dezelfde relationele context die kan bijdragen aan instroom of het voortduren van criminele betrokkenheid kan bij uitstroom juist bescherming bieden. Professionals beschreven steun tussen meisjes binnen *exitprogramma's* en respondenten noemden ondersteunende relaties en toekomstperspectief als werkende elementen bij het afstand nemen van criminaliteit.

Tot slot gaf een respondent aan dat ze toegang tot een anoniem en versleuteld contactpunt had gewild toen ze wilde uitstappen. Een plek waar niet automatisch haar ouders of instanties werden ingelicht. Keerpunt.chat kwam hierbij als voorbeeld ter sprake. Zij noemde ook de wens voor een offline variant.

5.3 Overeenkomsten en verschillen tussen bronnen

In Bijlage 1 wordt per thema uiteengezet wat de literatuur, de twee focusgroepen en de vier interviews laten zien.

De literatuur beschrijft verschillende relationele contexten waarin meisjes bij criminaliteit betrokken kunnen raken (Beerthuizen et al., 2023; Mehlbaum et al., 2024; Gemeente Den Haag, 2024). Dat beeld komt terug bij professionals in beide focusgroepen en bij de meeste respondenten. Daarbij kon het initiatief ook bij het meisje zelf liggen, zoals bij de respondent die zichzelf aanbood omdat ze geld wilde verdienen.

In de literatuur wordt beschreven dat gendergebonden verwachtingen de interpretatie van gedrag kunnen beïnvloeden (Van den Brink & Slotboom, 2023; Fleetwood, 2014). Bij groepscriminaliteit kan de aandacht in eerste instantie naar jongens uitgaan (Gemeente Den Haag, 2024). Professionals herkenden zulke aannames in hun eigen duiding, bijvoorbeeld toen een van hen vertelde dat ze bij een vechtpartij eerst naar de jongens keek. Volgens hen worden meisjes binnen criminele activiteiten bovendien bewust ingezet omdat zij minder argwaan oproepen. Dit kwam ook in een interview naar voren, zo werd bij de instroom van een respondent specifiek naar een vrouw gezocht. Volgens haar was dat omdat vrouwen bij pasjesfraude aan de voordeur eerder vertrouwd worden dan mannen.

In de literatuur wordt beschreven hoe online interacties beïnvloeding en escalatie kunnen versterken, onder meer via *exposen* en *sextortion* (Mehlbaum et al., 2024; Schram et al., 2021). Professionals beschreven online ronseling, groepsdruk, exposen en ruzies die van online naar de wijk verschuiven:

> *"Het begint online, dat escaleert dan en daarna zie je het gewoon echt gebeuren in de wijk, tegen elkaar." (Focusgroep vroegsignalering)*

Bij de respondenten hadden online omgevingen een wisselende invloed. Bij een van de respondenten speelde een online contact een rol bij de instroom, bij een ander leidden online conflicten tot offline escalatie en bij de andere twee speelden sociale media nauwelijks een rol.

De literatuur beschrijft dat dader- en slachtofferposities kunnen overlappen en in elkaar kunnen overgaan (Nationaal Rapporteur, 2021; Fleetwood, 2014). Professionals herkenden dat:

> *"Ze starten vaak als slachtoffer ook, hè… en vervolgens kunnen ze ook dader worden." (Focusgroep vroegsignalering)*

Soms is de werking ook omgekeerd. Een geïnterviewde koos aanvankelijk zelf voor betrokkenheid en werd vervolgens onder druk gezet toen ze wilde stoppen.

In de literatuur worden bij meisjes relatief vaak gezinsgebonden en internaliserende risicofactoren beschreven (Beerthuizen et al., 2023; Van der Put et al., 2014). Bij de respondenten kwamen meerdere risico- en contextfactoren samen, van een vechtscheiding en uithuisplaatsing tot middelengebruik en schulden. Pesten in combinatie met een zwak sociaal netwerk werd alleen in de focusgroep hulpverlening genoemd als mogelijke achtergrond.

Verder worden in de literatuur relaties met ouders, leerkrachten en andere betekenisvolle personen als belangrijke beschermende factoren beschreven (Beerthuizen et al., 2023; Slotboom et al., 2011; Adjiembaks, 2018). Respondenten en professionals noemden vergelijkbare relaties. Professionals zagen bovendien dat een positief netwerk en erkenning konden helpen bij uitstroom.

De interviews sluiten op veel punten aan bij de bevindingen uit de literatuur en de focusgroepen, maar laten ook zien hoe verschillend de trajecten van meisjes kunnen verlopen. Niet iedere respondent raakte via een relatie betrokken bij criminaliteit en ook sociale media speelden niet in alle trajecten een rol. Het verhaal van een respondent laat zien dat een aanvankelijk vrijwillige betrokkenheid kan overgaan in een situatie van dwang. Meisjes raakten dus niet enkel betrokken vanuit een afhankelijke of passieve positie, maar maakten ook zelf keuzes.

5.4 Aanbevelingen

De aanbevelingen sluiten aan bij het conceptuele model uit paragraaf 5.2. De eerste aanbeveling, over professionele duiding, brengt de vier factoren uit het model samen. De overige aanbevelingen gaan over de relationele context in signalering en begeleiding, over continuïteit, informatiedeling en regie en over professionele reflectie en deskundigheidsbevordering.

De aanbevelingen bouwen voort op bestaande werkwijzen. Voor meisjes zijn niet op alle onderdelen andere werkwijzen nodig. Voorwaarden als continuïteit, duidelijke regie en goede samenwerking gelden voor alle jongeren, maar kunnen op basis van de bevindingen gendersensitiever worden ingevuld.

1. Versterk professionele duiding

De bevindingen laten zien dat signalen van zorg niet vanzelfsprekend leiden tot herkenning van mogelijke criminele betrokkenheid. Een gedragsverandering kan verschillende verklaringen hebben en zegt op zichzelf nog weinig. Informatie kan ontbreken of verspreid zijn over verschillende betrokkenen. Ook de relaties van een meisje spelen mee, bijvoorbeeld in wat zij wel en niet vertelt uit angst voor de gevolgen. Daarnaast kunnen gendergebonden verwachtingen de interpretatie van professionals beïnvloeden. Versterk daarom de professionele duiding. Beoordeel signalen niet los, maar steeds samen met de beschikbare informatie en de relationele context van het meisje. Het doel daarvan is niet om gedragsveranderingen sneller als criminaliteit te duiden, maar om mogelijke criminele betrokkenheid ook niet te vroeg uit te sluiten.

Een praktisch duidings- en handelingskader kan hierbij behulpzaam zijn. Het richt zich op professionals in onderwijs, jongeren- en meidenwerk, jeugdteam, hulpverlening en gemeente, passend bij hun eigen taak. De volgende vragen kunnen richting geven aan de beoordeling:

1. Wat is feitelijk waargenomen en hoe beschrijft het meisje zelf de situatie?
2. Welke verklaringen zijn mogelijk en is doorgevraagd op de verklaring die het meisje zelf geeft?
3. Welke context is nodig om het waargenomen gedrag te begrijpen, waaronder de relationele en de online context?
4. Welke positie neemt het meisje in? Slachtofferschap en eigen keuzes kunnen samengaan en gedurende een traject verschuiven.
5. Welke aannames, waaronder gendergebonden verwachtingen, beïnvloeden mogelijk de interpretatie?
6. Welke informatie ontbreekt nog?
7. Welke vervolgstap is passend, wie volgt op en wanneer wordt teruggekoppeld en opnieuw beoordeeld?

Benut deze vragen bijvoorbeeld binnen bestaande werkprocessen en casusbesprekingen; houd daarbij rekening met zowel externaliserende als internaliserende signalen. Het kader is bedoeld als hulpmiddel bij het gesprek, niet als risicotaxatie-instrument of verplicht invulformulier. Een aantal van deze vragen kan ook relevant zijn voor politie en handhavingsdiensten.

2. Betrek de relationele context structureel in signalering en begeleiding

De interviews en focusgroepen laten zien dat relaties van betekenis kunnen zijn bij de instroom in criminaliteit, voor wat meisjes wel en niet vertellen en voor hun mogelijkheden om afstand te nemen. De relationele context is daarmee van belang voor de duiding van gedrag en voor wat in de begeleiding mogelijk en veilig is. Relaties kunnen steun bieden, maar ook leiden tot afhankelijkheid of druk. Houd daarom rekening met de invloed van deze relaties op wat een meisje durft te delen en de ruimte die zij ervaart om zelf keuzes te maken. Binnen bestaande aanpakken, zoals de Persoonsgerichte Aanpak (PGA), kan deze relationele blik worden benut om de netwerkanalyse verder te verdiepen.

Oog voor de relationele context vraagt ook om handelen wanneer daar aanleiding toe is. Respondenten waardeerden begeleiders die naast hen stonden en langdurig vertrouwen opbouwden. Daar hoorden gesprekken bij over hun toekomst en ambities, maar ook over risico's en doorvragen wanneer oude contacten weer opdoken. Investeer in die langdurige relatie en reageer daarbinnen ook actief op wat wordt gezien of gehoord. Geef die opbouw de tijd die een meisje nodig heeft; volgens professionals kost het bij meisjes vaker tijd om tot de kern te komen.

Dit is in het bijzonder van belang wanneer een meisje afstand wil nemen van een risiconetwerk. Bij uitstroom gaat het niet alleen om de keuze om te stoppen; meisjes hebben ook praktische ondersteuning nodig om dat veilig te doen en om een positief netwerk op te bouwen. Een goed voorbeeld hiervan is het *exittraject* waarin meisjes steun en erkenning bij elkaar vinden.

Maak laagdrempelige mogelijkheden om anoniem advies te vragen zichtbaar, zoals de chat van Keerpunt, en onderzoek of daar een offline variant naast kan komen, zodat meisjes ook iemand kunnen ontmoeten wanneer zij daar zelf aan toe zijn.

3. Borg continuïteit, informatiedeling en regie

Om passende begeleiding te kunnen bieden, is het belangrijk dat de ondersteuning niet versnipperd raakt of voortijdig stopt.

Continuïteit, samenwerking en informatiedeling
In de interviews kwam naar voren dat begeleiding soms stopt of dat er een wisseling van begeleider plaatsvindt, terwijl de situatie van het meisje nog niet stabiel is. Daarbij kunnen

informatie en het opgebouwde vertrouwen verloren gaan. Maak daarom afspraken over voortzetting of een warme overdracht op momenten waarop begeleiding dreigt te stoppen, zoals de overgang naar volwassenheid of het vertrek van een vertrouwde professional.

Informatie over een meisje is soms verspreid over verschillende organisaties of gemeenten. Versterk daarom de samenwerking tussen deze partijen, ook over wijk- en gemeentegrenzen heen. Maak daarbij duidelijke afspraken over welke informatie nodig is, wat organisaties vanuit hun eigen rol mogen delen en hoe de terugkoppeling plaatsvindt. Betrek hierbij privacy- en juridische deskundigen en houd rekening met de vertrouwensrelatie met het meisje. Wanneer trajecten van zussen of vriendinnen elkaar raken, weeg dan af of afstemming of een gezamenlijke aanpak wenselijk is.

Programmaregie en passend aanbod
Zorg voor programmaregie, waarbij iemand de samenwerking tussen organisaties bewaakt en knelpunten in het aanbod oppakt. Professionals beschreven dat wijk- en gemeentegrenzen samenwerking lastig maken en dat het veel tijd kan kosten om een meisje met passend meidenwerk in een andere gemeente te verbinden.

Breng daarnaast het bestaande aanbod voor meisjes in beeld, zoals meidenwerk of individuele coaching, en verbind dat aan de sociale kaart. Vermeld daarbij wat het aanbod inhoudt, hoe een meisje er terecht kan en op welke termijn er plek is. Toets vervolgens of dit aanbod aansluit bij de situatie van meisjes en waar aanpassing of aanvulling nodig is. De co-creatie leverde hiervoor aandachtspunten op (zie hoofdstuk 6). Op basis van de inventarisatie kan worden bepaald wat aanpassingen betekenen voor capaciteit en financiering.

4. Investeer in professionele reflectie en deskundigheid

Zorgvuldige vroegsignalering en begeleiding vragen ook om professionals die hun eigen afwegingen kunnen toetsen en de kennis hebben die voor hun rol nodig is.

Professionals herkenden in de focusgroepen gendergebonden aannames in hun eigen duiding. Maak daarom binnen bestaande overleg- en leermomenten ruimte om samen, en waar relevant met de betrokken ketenpartners, terug te kijken op hoe signalen in een casus zijn geduid en welke gendergebonden aannames daarbij een rol speelden. Daaruit kunnen lessen worden getrokken voor de signalering en begeleiding in volgende casussen.

Zorg daarnaast voor deskundigheidsbevordering. In de literatuur gaven professionals aan handvatten te missen in het werken met meiden en in de co-creatiesessies werd genoemd dat specifieke deskundigheid rond meidenwerk ontbreekt. De bevindingen uit dit onderzoek geven aanleiding om daarbij aandacht te besteden aan gendersensitief werken en online dynamieken.

Verbind beide vormen van leren met elkaar. Gebruik inzichten uit casuïstiek om te bepalen waar aanvullende kennis nodig is en vertaal leerpunten waar nodig naar deskundigheidsbevordering, werkafspraken of het duidings- en handelingskader. Borg dit binnen bestaande werkprocessen en maak duidelijk wie verantwoordelijk is voor de organisatie en opvolging ervan.

5.5 Beperkingen en vervolgonderzoek

Beperkingen

Dit onderzoek heeft een kwalitatief en verkennend karakter en is gebaseerd op twee focusgroepen en vier interviews. Door het beperkte aantal respondenten en de selectieve werving kunnen geen uitspraken worden gedaan over hoe vaak patronen voorkomen. Alle respondenten zijn geworven via professionals, waardoor alleen jonge vrouwen hebben deelgenomen die al in beeld waren bij hulpverlening. Het is onbekend welke meisjes buiten beeld blijven en wat hun ervaringen en behoeften zijn.

De interviews zijn retrospectief afgenomen, waardoor latere ervaringen de reconstructie van eerdere gebeurtenissen kunnen beïnvloeden. Een andere beperkende factor is dat het onderzoek is uitgevoerd binnen de Haagse context, waardoor de bevindingen niet zonder meer kunnen worden gegeneraliseerd naar andere gemeenten.

Tijdens een van de interviews bleek dat de respondent niet betrokken was geweest bij een crimineel netwerk of ondermijnende criminaliteit, maar vooral bij individuele vormen van criminaliteit. Dit werd pas gedurende het interview duidelijk. Haar ervaringen vallen binnen de definitie van betrokkenheid die in dit onderzoek wordt gehanteerd en zijn daarom wel meegenomen in de analyse. Ze vormen echter geen onderbouwing voor uitspraken over de betrokkenheid van meisjes bij criminele netwerken of ondermijnende criminaliteit.

Een laatste beperking betreft de onderzochte perspectieven. Professionals binnen scholen, die in de dagelijkse praktijk vaak als eerste gedragsveranderingen signaleren, waren slechts beperkt vertegenwoordigd. Namens het onderwijs nam alleen het Netwerk Veilige Scholen deel aan de focusgroepen, waardoor het perspectief van onderwijsprofessionals voor de klas ontbreekt. Daarnaast namen politie en reclassering niet deel aan de focusgroepen, waardoor ook inzichten vanuit de fase na justitiecontact onderbelicht blijven.

Vervolgonderzoek

Uit de bevindingen komen vier mogelijke richtingen voor vervolgonderzoek naar voren:

Ten eerste kan vervolgonderzoek zich richten op de eerste signalering. De centrale vraag zou daarbij kunnen zijn wat de professional die er als eerste bij is ziet en hoe deze signalen worden geduid en opgevolgd. Daarbij is het van belang om zowel professionals binnen

scholen als jongerenwerkers te betrekken, die in dit onderzoek beperkt vertegenwoordigd waren. Onderzoek naar de informatie waarover zij vanuit hun verschillende posities beschikken en de manier waarop deze informatie wordt geduid, gedeeld en opgevolgd, kan meer inzicht geven in waar en waardoor beperkte of late herkenning ontstaat.

Ten tweede verdient begeleiding die aansluit bij de ervaringen van meisjes nader onderzoek. Welke begeleiding past bij de verschillende routes naar betrokkenheid, en wat helpt meisjes om los te komen van een netwerk en iets anders op te bouwen? Ook de vraag hoe trajecten van zussen of vriendinnen elkaar beïnvloeden, verdient nader onderzoek.

Ten derde is vervolgonderzoek wenselijk naar de werking van bestaande systemen en registraties. In de co-creatiesessies schatten deelnemers dat ongeveer 95 procent van de aanmeldingen voor de Persoonsgerichte Aanpak via de politie verloopt. Nader onderzoek zou kunnen vaststellen hoe meisjes in beeld komen en op welke momenten signalen of informatie verloren gaan. Daarbij is ook de vraag of faciliterende of relationele rollen in bestaande registratiesystemen zichtbaar worden.

Ten vierde zijn in dit onderzoek culturele verschillen in beschermende en risicofactoren, signalen en gedragingen, professionele duiding en begeleiding niet afzonderlijk onderzocht. Signalen uit de co-creatiesessies wijzen erop dat hier een kennislacune is waar vervolgonderzoek voor nodig is.

5.6 Conclusie

Gezien is niet hetzelfde als herkend. Dit onderzoek laat zien dat zorgsignalen zichtbaar kunnen zijn zonder dat mogelijke criminele betrokkenheid wordt herkend. Of dat wel gebeurt, hangt af van wat er zichtbaar wordt, welke informatie boven tafel komt, de relaties van een meisje en hoe professionals daar betekenis aan geven.

Herkenning is bovendien pas een begin. Meisjes raakten via verschillende routes en om verschillende redenen betrokken; hun relaties speelden mee in wat zij deelden en of zij afstand konden nemen. Na herkenning is daarom begeleiding nodig die langdurig is en meisjes helpt om veilig los te komen van een netwerk en iets anders op te bouwen.

Respondenten verwoordden het zelf het meest treffend: een van hen had gewild dat er was doorgevraagd, een ander noemde het uitblijven daarvan een gemiste kans. Niet herkend worden betekende voor hen niet dat zij niet gezien wilden worden.

6. Vertaling naar de praktijk: opbrengst van twee co-creatiesessies

De onderzoeksbevindingen en daaruit voortkomende aanbevelingen zijn tijdens twee co-creatiesessies (juni 2026) voorgelegd aan professionals uit de Haagse praktijk. De sessies maakten geen deel uit van de onderzoeksopzet en de opbrengst is daarom niet als onderzoeksdata geanalyseerd. Dit hoofdstuk beschrijft hoe de onderzoeksbevindingen en aanbevelingen door professionals zijn vertaald naar een gezamenlijke praktijkagenda.

6.1 Opzet en deelnemers

Aan de twee sessies namen gezamenlijk circa 24 professionals deel uit onderwijs, jongerenwerk, gemeente en zorg. In beide sessies werkten zij in vier groepen, verdeeld over twee sporen. Spoor A richtte zich op vroegsignalering vanuit onderwijs en jongerenwerk. Spoor B richtte zich op hulpverlening en regie vanuit de gemeente en ketenpartners.

De eerste sessie stond in het teken van het genereren van ideeën over welke signalen worden herkend, hoe een completer beeld ontstaat en hoe dat wordt geduid. De tweede sessie, een week later, was gericht op het concretiseren van deze ideeën door acties te voorzien van een eigenaar en een termijn en per spoor drie prioriteiten te kiezen die als eerste zouden worden opgepakt. De opzet sloot aan bij de centrale thema's uit het onderzoek, waarbij zowel de herkenning en duiding van signalen als de samenwerking rond de opvolging ervan aan bod kwamen.

6.2 Keuzes en prioriteiten

Beide sporen vertaalden de onderzoeksbevindingen naar concrete acties. Hoewel de accenten verschilden, richtten beide sporen zich op het versterken van vroegsignalering, samenwerking, kennisdeling en continuïteit in de ondersteuning van meisjes.

Spoor A koos als belangrijkste prioriteiten het organiseren van structurele kennisuitwisseling tussen school, jongerenwerk en ketenpartners, waarbij een bestaand online netwerk van 76 professionals volgens deelnemers als basis kan dienen voor een meidenspecifieke community. Binnen deze community kan onder meer een signaleringskaart voor meiden als levend document worden ontwikkeld en bijgehouden, zodat professionals kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast werd gekozen voor een actuele sociale kaart met overzicht van projecten, voorzieningen en evenementen per organisatie.

Spoor B koos voor het eerder inzetten van relatieopbouw en perspectief, onder meer via een Jouw Ingebrachte Mentor (JIM), die de jongere zelf kiest, en via ervaringsdeskundigen. Daarnaast werd een pilot voorgesteld met een lichte instroomvariant van de bestaande exitaanpak, gericht op risicogroepen en met laagdrempelig sporten als ingang. Ook dit spoor benoemde een actuele sociale kaart als een van de drie belangrijkste prioriteiten.

Opvallend is dat beide sporen onafhankelijk van elkaar de sociale kaart als prioriteit benoemden. Daarmee was de sociale kaart de enige prioriteit die in beide sporen terugkwam.

Daarnaast kwam in Spoor B het belang van een regisseur voor de meidenaanpak in beide sessies nadrukkelijk naar voren. Tijdens de eerste sessie werd deze rol als hoogste prioriteit benoemd. Tussen de eerste en tweede co-creatiesessie werd vanuit de Directie Veiligheid een regisseur aangesteld.

6.3 Praktijkprioriteiten en aandachtspunten uit de sessies

Een eerste aandachtspunt betreft **de route waarlangs aanmeldingen de Persoonsgerichte Aanpak bereiken**. Deelnemers schatten dat circa 95 procent van deze aanmeldingen via de politie verloopt en zagen dit als aanwijzing dat doorgeleiding vaak pas laat plaatsvindt. Deze schatting is niet aan registratiegegevens getoetst. Deelnemers spraken de wens uit om meer signalen vanuit scholen, jongerenwerk en sociaal werk te ontvangen.

Een tweede aandachtspunt is de uitwerking van **maatregelen omtrent professioneel handele**n. Organisatorische maatregelen werden sneller en gemakkelijker opgepakt dan acties die gericht zijn op professionele reflectie en deskundigheidsbevordering. Voor de verdere uitwerking van de praktijkagenda ligt hier een aandachtspunt; het expliciet beleggen van eigenaarschap kan helpen om ook dit thema structureel te borgen.

Een derde aandachtspunt betreft **meisjes jonger dan zestien jaar**. In beide co-creatiesporen bleef onduidelijk naar welke voorzieningen deze groep vanuit het primair onderwijs of het kinderwerk kan worden doorverwezen. De doorverwijsroute voor deze groep is in dit onderzoek niet vastgesteld.

6.4 Wat de doorwerking zelf laat zien

De co-creatiesessies laten zien dat niet alle aanbevelingen uit dit onderzoek in dezelfde mate werden vertaald naar concrete acties. Organisatorische maatregelen, zoals een actuele sociale kaart, structurele kennisuitwisseling, een regisseur voor de meidenaanpak en het voorstel voor een kwartaaldashboard, kregen sneller een concrete uitwerking dan aanbevelingen die betrekking hadden op professioneel handelen, zoals professionele reflectie en deskundigheidsbevordering. Bijlage 2 zet deze keuzes per thema naast elkaar.

Daarnaast kwamen verschillende inzichten uit de interviews minder nadrukkelijk terug in de praktijkagenda. De behoefte aan een laagdrempelige en anonieme uitstapmogelijkheid, die door een respondent werd benoemd, kreeg geen concrete vertaling. De lichte instroomvariant van de exitaanpak biedt wel een aanknopingspunt voor uitstroom en het opbouwen van positieve alternatieven, maar ondersteuning bij het daadwerkelijk en veilig loskomen van een netwerk werd niet afzonderlijk uitgewerkt, mogelijk omdat het bestaande

exitprogramma zich daar al op richt. De vraag onder welke voorwaarden trajecten van zussen of vriendinnen met elkaar kunnen worden verbonden, bleef eveneens open. Deze onderwerpen kwamen vooral in de interviews naar voren en kregen minder aandacht in de focusgroepen.

Referenties

Addink, A., Abrahamse, S., Maric, M., Spreen, M., Van der Veldt, M., Aussems, K., Muntinga, M., & Dedding, C. (2022). *Maatwerk voor meiden: Eindrapport onderzoek naar de hulp aan slachtoffers van seksuele uitbuiting.* Nederlands Jeugdinstituut.

Adjiembaks, S. D. (2018). *(On)gemerkt bijzonder: Levensverhalen van resisters en de betekenis van het uitblijven van een criminele carrière* [Proefschrift, Open Universiteit]. Boom criminologie.

Agnew, R. (2016). A theory of crime resistance and susceptibility. *Criminology, 54*(2), 181–211. https://doi.org/10.1111/1745-9125.12104

Andrews, D. A., & Bonta, J. (2010). Rehabilitating criminal justice policy and practice. *Psychology, Public Policy, and Law, 16*(1), 39–55.

Beerthuizen, M. G. C. J., Stoeldraaijers, C., Zeijlmans, K., Slotboom, A.-M., & Van der Laan, A. M. (2023). *Meisjescriminaliteit: Een onderzoek naar de kenmerken en risicofactoren van delinquente meisjes en jongvolwassen vrouwen in algemene, politie- en justitiële populaties* (Cahier 2023-03). Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3254/Cahier%202023-03-volledige-tekst.pdf

Bezemer, W., & Leerkes, A. (2021). *Oververtegenwoordiging verder ontcijferd: Een kwantitatief onderzoek naar sociale verschillen in verdenkingskans en zelfgerapporteerd crimineel gedrag onder jongeren in Nederland* (Politiewetenschap, nr. 123). Politie & Wetenschap; Sdu.

Boomkens, C., Metz, J. W., Schalk, R. M. J. D., & Van Regenmortel, T. M. R. F. (2021). The girls work method: What is the role of empowerment in building girls' agency? *European Journal of Social Work, 24*(2), 224–237. https://doi.org/10.1080/13691457.2019.1630371

Bovenlander, V., Kuiper, J., & Van Veluw, N. (2024). *Eindverslag actieonderzoek Veilig voor jou! Naar een wijkaanpak vroeg signalering van kinderen onder de twaalf jaar met strafbaar gedrag in Bouwlust/Vrederust en Moerwijk, Den Haag*. JSO.

Broidy, L., & Agnew, R. (1997). Gender and crime: A general strain theory perspective. *Journal of Research in Crime and Delinquency, 34*(3), 275–306. https://doi.org/10.1177/0022427897034003001

Cauffman, E., Feldman, S. S., Waterman, J., & Steiner, H. (1998). Posttraumatic stress disorder among female juvenile offenders. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 37*(11), 1209–1216.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023, 6 september). *Groeiend aantal meisjes verdacht van misdrijven in 2022*. https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/36/groeiend-aantal-meisjes-verdacht-van-misdrijven-in-2022

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025). *Verdachten; delict, leeftijd, geslacht en woongemeente* [Dataset]. StatLine. Geraadpleegd op 2 februari 2026 via https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/85655NED

Chesney-Lind, M., & Shelden, R. G. (2014). *Girls, delinquency, and juvenile justice.* Wiley-Blackwell.

Day, J. C., Zahn, M. A., & Tichavsky, L. P. (2015). What works for whom? The effects of gender responsive programming on girls and boys in secure detention. *Journal of Research in Crime and Delinquency, 52*(1), 93–129. https://doi.org/10.1177/0022427814538033

Faulstich, N., & Van Puffelen, M. (2022). *Eén jaar ROSA: Analyse van de ROSA-aanpak*. DSP-groep.

Fleetwood, J. (2014). *Drug mules: Women in the international cocaine trade*. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137271907

Gemeente Amsterdam. (2022). *De ROSA-aanpak* [Informatieflyer]. Programma tegen Seksuele Intimidatie en Seksueel Geweld.

Gemeente Den Haag. (2023). *Uitvoeringsprogramma Preventie met Gezag in Den Haag Zuidwest 2023–2026: Doen wat nodig is, doen wat werkt*.

Gemeente Den Haag. (2024). *Onderzoeksrapport exit-programma jongeren in de (drugs)criminaliteit*.

Gemeente Den Haag. (2025). *Aanvraag Preventie met Gezag Den Haag Zuidwest 2026–2029: Doen wat nodig is, doen wat werkt* [Beleidsdocument].

Gemeente Den Haag. (2026, 1 april). *Preventie met Gezag moet jongerencriminaliteit voorkomen*.

Hartman, J.L., Turner, M.G., Daigle, L.E., Exum, M.L., & Cullen, F.T. (2009). Exploring the gender differences in protective factors: Implications for understanding resiliency. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 53*(3), 249-277.

Javdani, S., Sadeh, N., & Verona, E. (2011). Gendered social forces: A review of the impact of institutionalized factors on women and girls' criminal justice trajectories. *Psychology, Public Policy, and Law, 17*(2), 161–211. https://doi.org/10.1037/a0021957

Keerpunt. (z.d.). *Landelijke anonieme chat voor jongeren die betrokken zijn (geweest) bij criminaliteit*. Geraadpleegd op 2 juni 2026 van https://keerpunt.chat

Local Government Association. (2024). *Girls involved in youth violence: A rapid review into girls involved in youth violence. Key findings and recommendations*. https://www.local.gov.uk/publications/girls-involved-youth-violence-key-findings-and-recommendations

Moerkens, M., & Bosdriesz, M. (2011). *Bijtijds erbij zijn! Handreiking vroegtijdig signaleren en adequaat handelen in het kader van passend onderwijs.* Nederlands Jeugdinstituut.

Mehlbaum, S., Zachos, V., Van den Akker, K., Meurs, T., & Van Lochem, M. (2024). *Meidengeweld: Een verkennend praktijkervaringenonderzoek in Arnhem-Oost*. Mehlbaum Onderzoek.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. (2021). *Slachtoffermonitor mensenhandel 2016–2020*.

Noteboom, F., Landers, S., Ceuleers, S., & Van Bemmel, S. (2020). *Dader of slachtoffer? Criminele uitbuiting; verkenning onder Nederlandse scholen.* Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel.

Schram, K., Eysink Smeets, M., & Hendrikse, T. (2021). *'Ik gooi je op Telegram!': De rol van meiden bij exposen in Delfshaven*. Hogeschool Inholland, lectoraat Publiek Vertrouwen in Veiligheid.

Schuppers, K., & Van Suchtelen, T. (2025). *Strategisch jeugdbeeld: Ontwikkeling jeugdcriminaliteit, Eenheid Den Haag 2019–2024* (Versie 2.0). Politie, Eenheid Den Haag, DRIO.

Sela-Shayovitz, R. (2017). Where are the girls? Gender trends in juvenile crime. *Journal of Social Science Studies, 4*(1), 71–85. https://doi.org/10.5296/jsss.v4i1.9891

Sherman, F. T. (2005). *Detention reform and girls: Challenges and solutions* (JDAI Pathways to Detention Reform #13; Boston College Law School Legal Studies Research Paper 2005-02). https://ssrn.com/abstract=2127252

Slotboom, A., Wong, T. M. L., Swier, C., & Van der Broek, T. C. (2011). *Delinquente meisjes: Achtergronden, risicofactoren en interventies (Onderzoek en beleid 293)*. Boom Juridische uitgevers.

Steffensmeier, D., Schwartz, J., Zhong, H., & Ackerman, J. (2005). An assessment of recent trends in girls' violence using diverse longitudinal sources: Is the gender gap closing? *Criminology, 43*(2), 355–406.

Teplin, L. A., Abram, K. M., McClelland, G. M., Dulcan, M. K., & Mericle, A. A. (2002). Psychiatric disorders in youth in juvenile detention. *Archives of General Psychiatry, 59*(12), 1133–1143.

Tollenaar, N., Beijers, J., & Van der Laan, A. M. (2024). *Monitor zelfgerapporteerde jeugddelinquentie 2023* (Cahier 2024-14). Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum.

Van den Brink, Y., & Slotboom, A.-M. (2023). Meisjes in de jeugdstrafrechtspleging: Een status aparte? Over het gelijkheidsbeginsel en de behandeling van meisjes in het Nederlandse jeugdstrafrecht. *Tijdschrift voor Criminologie, 65*(1–2), 201–226. https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2023065001010

Van den Broek, J. B. A. (2022). *"Strijders": Een verkennend onderzoek naar de rol van meiden binnen de straatcultuur van Delfshaven*. Stichting JOZ.

Van der Ploeg, J., & Sondeijker, F. (2024). *ROSA-aanpak: instroomcriteria en toetsingskader*. Verwey-Jonker Instituut.

Van der Put, C. E., Deković, M., Hoeve, M., Stams, G. J. J., Van der Laan, P. H., & Langewouters, F. E. (2014). Risk assessment of girls: Are there any sex differences in risk factors for re-offending and in risk profiles? *Crime & Delinquency, 60*(7), 1033–1056.

Van der Put, C. E., & Stolwijk, I. J. (2022). *Normering en actualisering van het Halt-signaleringsinstrument (Halt-SI) en beschrijving van de actuele populatie Halt-deelnemers.* WODC.

Wong, T. M. L., Slotboom, A., & Bijleveld, C. C. J. H. (2010). Risk factors for delinquency in adolescent and young adult females: A European review. *European Journal of Criminology, 7*(4), 266–284. https://doi.org/10.1177/1477370810363374

Zahn, M. A., Day, J. C., Mihalic, S. F., & Tichavsky, L. (2009). Determining what works for girls in the juvenile justice system: A summary of evaluation evidence. *Crime & Delinquency, 55*(2), 266–293.

Bijlage 1: Thematische vergelijking van literatuur, focusgroepen en interviews

De matrix zet per thema naast elkaar wat uit de literatuur, de twee focusgroepen en de vier interviews naar voren komt. De thema's zijn gegroepeerd in vier clusters. Waar een bron een thema niet of nauwelijks behandelt, is dat als zodanig vermeld.

Thema	Literatuur	Focusgroep vroegsignalering	Focusgroep hulpverlening	Interviews (n=4)
A. Signaleren, duiden en handelen Betrokkenheid kan buiten beeld blijven doordat informatie ontbreekt, bewust beperkt wordt gedeeld of versnipperd raakt. Daarnaast kunnen professionals de beschikbare informatie verschillend interpreteren of onvoldoende met elkaar delen en opvolgen.				
1. Zichtbaarheid van signalen	Zelfrapportage biedt ook zicht op delicten die niet door de politie zijn opgespoord (Tollenaar et al., 2024). Bij vergelijkbaar zelfgerapporteerd gedrag worden meisjes minder vaak als verdachte geregistreerd dan jongens (Bezemer & Leerkes, 2021). In Delfshaven beschreven meiden dat zij de publieke online en offline ruimte mede vanwege sociale onveiligheid vermeden (Van den Broek, 2022). Sela-Shayovitz (2017) vermeldt op basis van eerdere studies dat ernstig geweld van jongens vaker in de publieke ruimte plaatsvindt, terwijl geweld van meisjes doorgaans minder ernstig is en vaker in privésettings plaatsvindt.	Signalen subtiel, vooral gedragsverandering; meiden verdwijnen uit beeld; laat herkend.	Meiden gesloten; informatie via-via; minder snel door gedrag heen geprikt; schijnbare zelfredzaamheid maskeert problematiek.	In drie interviews merkte iemand in de directe omgeving dat er iets veranderde of misging zonder aanvankelijk te weten dat criminele betrokkenheid speelde. In één casus bleven schuldbrieven ongeopend en hadden instanties geen gezamenlijk schuldenoverzicht; in een andere wisten begeleiders van herhaald wegloopgedrag zonder steeds te weten wat tijdens die perioden gebeurde.
2. Strategisch handelen tegenover instanties	In de geraadpleegde literatuur komt de vraag hoe meisjes zelf omgaan met instanties nauwelijks aan bod; het perspectief is overwegend dat van de professional die duidt.	Meisjes wegen wat delen in gang zet: de angst dat ouders erachter komen en dat de professional het zou moeten doorgeven. Eén meisje vertelde niets omdat zij de professional niet in die positie wilde brengen.	Bewust een goed beeld neerzetten; strategisch omgaan met hulpverlening, afspraken en informatie; betrokkenheid actief verbergen.	Deelden selectief op basis van veiligheid ten opzichte van het netwerk; verborgen fraude actief voor huisgenoot en ouders; noemden bewust onjuiste namen in een politieverklaring; deelden alleen wat zij zelf wilden; kenden en omzeilden uitschrijvingstermijnen; op school werd een algemene reden te makkelijk geaccepteerd.
3. Gendergebonden duiding door professionals (en de verstrengeling met leeftijd)	Literatuur uit de jeugdstrafrechtketen en onderzoek naar vrouwen als cocaïnekoerier bieden aanwijzingen dat gendergebonden verwachtingen de duiding kunnen kleuren: meisjes en vrouwen worden daarin onder meer als kwetsbaar of passief voorgesteld (Beerthuizen et al., 2023; Van den Brink & Slotboom, 2023; Fleetwood, 2014). In de focusgroepen van het Haagse exit- en uitstroomonderzoek beschreven ketenpartners dat bij groepscriminaliteit de aandacht eerst naar jongens gaat (Gemeente Den Haag, 2024).	Meiden sneller als kwetsbaar en minder crimineel gezien en professionals herkennen dat bij zichzelf: bij een vechtpartij kijk je automatisch eerst naar de jongens.	Bij interventies en politiecontact vaker onderschat; minder doorgevraagd op rol; aannames over afhankelijkheid en slachtofferschap. Een verliefdheid leest bij een jongen als perspectief en bij een meisje als risico.	Na een Halt-procedure geen nagesprek (gemiste kans); *'onder de 18 kijken ze er anders naar'*; wegloopgedrag steeds *'meegegeven aan mijn moeder'*; gender en leeftijd lopen door elkaar, geen sterke uitspraak over gender mogelijk.
4. Dubbele standaard in reactie op gedrag	Genderstereotypen leiden tot zowel mildere als strengere reacties, afhankelijk van de mate waarin gedrag afwijkt van wat van een meisje wordt verwacht (Javdani et al., 2011).	Dezelfde gebeurtenis pakt anders uit: wordt een meid geëxposed rond criminele activiteiten, dan is dat schaamte en komt de familie erachter,	Zowel bevoordeling (wegkomen) als zwaardere afstraffing bij normafwijking (*'dit hoort niet bij een meisje'*); inconsistente reacties.	Vooral de mildere kant herkend; één respondent pleitte voor strengere consequenties op jonge leeftijd om signalen serieuzer te laten doorklinken.

Thema	Literatuur	Focusgroep vroegsignalering	Focusgroep hulpverlening	Interviews (n=4)
		terwijl het bij jongens *"wat minder erg"* is en erbij hoort.		
5. Signalering en handelingsverlegenheid	Vroegsignalering wordt bemoeilijkt door de ambiguïteit van signalen en de context waarin zij landen (Moerkens & Bosdriesz, 2011; Noteboom et al., 2020; Beerthuizen et al., 2023).	Twijfel bij professionals; signalen moeilijk te duiden.	Geslotenheid en indirecte signalen bemoeilijken het handelen; onzekerheid over rol en interventiemoment.	In enkele interviews waren zorgen of veranderingen opgemerkt zonder dat de criminele betrokkenheid volledig bekend of herkend was. Eén respondent gaf aan gebruik te hebben willen maken van een laagdrempelig, anoniem contactpunt (anoniem, versleuteld, zonder automatische ouder- of instantiebetrokkenheid).
B. Instroom en betrokkenheid Betrokkenheid ontstaat vaak binnen relationele netwerken en kent wisselende posities tussen afhankelijkheid, loyaliteit en handelingsruimte.				
6. Relationele instroom en netwerkdynamiek	Beerthuizen et al. (2023) beschrijven dat meisjes bij gezamenlijk gepleegde delicten volgens professionals vaker een sociale of faciliterende rol vervullen. In het Delfshavense onderzoek liepen de beschreven rollen uiteen van facilitator en toeschouwer tot medepleger en dader (Van den Broek, 2022).	Loyaliteit, groepsdruk en erbij willen horen; sterke onderlinge dynamiek; online en offline verweven.	Instroom via partners en vriendinnen; verliefdheid en afhankelijkheid; voorbeeld van een vrouw die vriendinnen meenam.	Drie van de vier via een sociaal netwerk (Snapchat-contact via vriendin; gesloten groep met oudere jongens 'als familie'; beste vriendin); een respondent stal solo als kind; erbij horen expliciet als motief.
7. Hybride dader-slachtofferpositie	Dader- en slachtofferposities kunnen overlappen en gedurende een conflict of traject verschuiven. Dit wordt beschreven binnen meidengeweld, mensenhandel en drugshandel (Mehlbaum et al., 2024; Nationaal Rapporteur, 2021; Fleetwood, 2014).	Meiden vaak als slachtoffer gezien, ook bij actieve betrokkenheid.	Start vaak als slachtoffer (bijvoorbeeld uitbuiting), met ontwikkeling naar actief en soms strategisch daderschap; rollen wisselen per context.	Het dominante patroon slachtoffer naar dader kwam niet duidelijk naar voren; wel de omgekeerde beweging: een autonome instap in fraude die omsloeg in gedwongen blijven via intimidatie en sancties.
8. Instrumenteel gebruik van gender en sociale rollen	Gendernormen beïnvloeden kansen, rollen en percepties binnen criminaliteit (Chesney-Lind & Shelden, 2014). Meisjes worden minder snel gefouilleerd en als betrouwbaar beschouwd; de kans op aanhouding is kleiner wanneer jongens in gezelschap van meisjes zijn (Gemeente Den Haag, 2024).	Het beeld van meisjes als onschuldig of kwetsbaar kan ertoe bijdragen dat hun criminele betrokkenheid minder snel wordt herkend.	Moederschap, zwangerschap, uiterlijk en 'onschuld' worden bewust of onbewust ingezet om controle te ontwijken, vertrouwen te winnen of voordeel te behalen.	Bij de instroom van een respondent werd specifiek naar een vrouw gezocht; volgens haar werden vrouwen bij pasjesfraude aan de voordeur eerder vertrouwd dan mannen. Respondenten schreven het uitblijven van verdere gevolgen bij politiecontacten vooral toe aan hun jonge leeftijd; de invloed van gender en leeftijd kan op basis van de interviews niet worden onderscheiden.
9. Online als versterker van bestaande dynamieken	Online interacties versterken groepsdynamiek, beïnvloeding en escalatie; *exposen* en *sextortion* laten slachtofferschap en gedwongen betrokkenheid in elkaar overlopen (Mehlbaum et al., 2024; Schram et al., 2021). Ook online houden meiden zich zo onzichtbaar mogelijk (Van den Broek, 2022).	*Exposen*, sociale media en groepsdruk.	Online ronseling, financiële *sextortion* via naaktmateriaal, statusvorming; de digitale context versnelt instroom en escalatie.	Gemengd beeld: een Snapchat-instapcontact, één respondent bij wie online roddel en ruzie vechtpartijen aanjoegen en twee voor wie sociale media geen rol speelden, van wie één bewust afstand hield.
C. Risico's en motieven Criminele betrokkenheid hangt samen met een stapeling van relationele, psychologische en economische factoren.				
10. Risicofactoren (relationeel, psychologisch en contextueel)	Bij meisjes worden bepaalde relationele, gezinsgebonden en traumagerelateerde risicofactoren relatief vaak beschreven (Van der Put et al., 2014; Slotboom et al., 2011; Broidy & Agnew, 1997; Sherman, 2005).	Armoede, instabiele thuissituatie, sociale isolatie, online beïnvloeding.	Trauma, LVB, gebrek aan netwerk, afhankelijkheid, laag zelfbeeld, behoefte aan erkenning; normalisering van gedrag.	Bij alle vier respondenten kwamen meerdere risico- en contextfactoren samen, in uiteenlopende combinaties van vechtscheiding, alcoholgebruik in het gezin, uithuisplaatsing, seksueel geweld, trauma,

Thema	Literatuur	Focusgroep vroegsignalering	Focusgroep hulpverlening	Interviews (n=4)
				ADHD of ADD, middelengebruik, schulden en instabiliteit in de thuissituatie.
11. Economische logica en lifestylefactoren	Financiële motieven en status spelen een rol bij criminele betrokkenheid (Beerthuizen et al., 2023).	Minder expliciet benoemd.	Snel geld, status en lifestyle spelen een grote rol; alternatieve inkomsten vervagen de grens tussen legaal en illegaal.	Bij twee respondenten stond geld expliciet centraal, vanuit verschillende logica's. Een derde respondent beschreef het stelen van spullen die zij wilde hebben, terwijl zij naar eigen zeggen wel geld had; één respondent noemde vooral groepsdruk en erbij willen horen.
D. Ondersteuning en systeem Volgens professionals en meisjes dragen relationele begeleiding, continuïteit en samenwerking bij aan ondersteuning en uitstroom.				
12. Begeleiding en interventies (wat werkt)	Volgens het RNR-model dienen interventies aan te sluiten bij het recidiverisico, de criminogene behoeften en de responsiviteit van de jongere (Andrews & Bonta, 2010; Van den Brink & Slotboom, 2023). In het meidenwerk worden veiligheid en een betekenisvolle relatie beschreven en meiden zijn in reguliere jongerenwerkactiviteiten ondervertegenwoordigd (Boomkens et al., 2021). De effectiviteit van meisjesspecifieke justitieprogramma's was in de review van Zahn et al. (2009) nog beperkt onderbouwd.	Vertrouwen, langdurig contact, intrinsieke motivatie.	Relatiegericht werken, niet veroordelen, aansluiten bij de leefwereld; positief netwerk, erkenning en perspectief (werk, rol).	Begeleiding viel soms weg of werd afgebouwd terwijl daar volgens respondenten nog behoefte aan was; een goedlopende coachrelatie eindigde om financiële redenen en begeleiding stopte in een casus bij de overgang naar volwassenheid. Respondenten benadrukten het belang van continuïteit en aanhoudende betrokkenheid.
13. Netwerk als risico- en beschermende factor	Sociale netwerken bieden zowel risico als bescherming (Adjiembaks, 2018; Beerthuizen et al., 2023). Het verlaten van een groep vraagt om het opvullen van de leegte die daardoor ontstaat (Roman et al., 2017, zoals geciteerd in Gemeente Den Haag, 2024).	Groepsdruk en erbij willen horen.	Negatief netwerk houdt gedrag in stand; positief netwerk (exitgroepen) ondersteunt verandering en uitstappen.	Het loslaten van het oude netwerk als geleidelijk proces (*'laten verwateren'*, grenzen stellen); relaties met vriendin, zus of familie konden zowel het gedrag beïnvloeden als bijdragen aan verandering.
14. Continuïteit en passende begeleiding	Een Amerikaanse studie onder jongeren die uit beveiligde detentie waren vrijgelaten laat zien dat gendersensitieve programmering niet voor alle meisjes dezelfde uitkomsten heeft: bij meisjes met gendersensitieve risicofactoren hing deze samen met minder recidive dan traditionele programmering, terwijl bij meisjes zonder deze risicofactoren juist meer recidive werd gevonden (Day et al., 2015).	Tijd en langdurig contact om vertrouwen op te bouwen.	Relatiegericht werken, niet veroordelen en aansluiten bij de leefwereld.	Wisselende zzp-begeleiders stelden zich te informeel op, handhaafden regels niet en volgden signalen niet op; verbonden aan het tijdelijke karakter van de aanstelling; strengere consequenties bij wegloopgedrag hadden mogelijk geholpen.
15. Systeem- en ketenproblemen	Fragmentatie en gebrek aan regie belemmeren de aanpak (Bovenlander et al., 2024; Beerthuizen et al., 2023). Elders krijgt regie voor deze groep wel vorm, al blijft het bereik beperkt (Gemeente Amsterdam, 2022; Faulstich & Van Puffelen, 2022; Van der Ploeg & Sondeijker, 2024).	Organisaties werken langs elkaar heen; geen sociale kaart; dubbel werk; behoefte aan overstijgende regie.	Beperkte samenwerking en kennisdeling; gebrek aan regie; behoefte aan een integrale, domeinoverstijgende aanpak.	Trajecten eindigden abrupt door financiering of werkgeverswissel; jeugdzorg stopte op de 18e zonder stabiele thuissituatie; parallelle zus-trajecten werden niet gekoppeld; trajecten van zes maanden tot een jaar bleken te kort.

Bijlage 2: Doorwerking van onderzoeksbevindingen in aanbevelingen, co-creatieacties en openstaande ontwikkelpunten

De tabel verbindt de bevindingen uit dit onderzoek met de aanbevelingen uit hoofdstuk 5 en met de keuzes die het veld in de twee co-creatiesessies heeft gemaakt (hoofdstuk 6). De kolommen over co-creatieacties en openstaande punten geven de stand tijdens de sessies van juni 2026 weer. Eventuele ontwikkelingen in de uitvoering na deze sessies zijn niet meegenomen.

Bevinding	Aanbeveling (lijn)	Opgepakt in de co-creatie	Nog niet belegd
Professionals beschreven gedragsveranderingen die aanleiding kunnen geven tot zorg, maar op zichzelf niet specifiek zijn voor criminaliteit. De interviews laten daarnaast zien dat informatie kan ontbreken, bewust beperkt worden gedeeld of versnipperd raken (3.1, 4.1).	Aanbeveling 1: Professionele duiding versterken	Signaleringskaart voor meiden als levend document (Spoor A, prioriteit 1); voorstel voor een kwartaaldashboard met frequentie, herkomst van signalen en leeftijden via de PGA	De vervolgstap na signalering voor meiden onder de zestien: primair onderwijs en kinderwerk bleven zonder route (6.3)
Respondenten beschreven dat zij informatie selectief deelden vanwege hun veiligheid en de mogelijke gevolgen. Een respondent gaf aan bij het willen uitstappen waarschijnlijk gebruik te hebben gemaakt van een anonieme voorziening. Zij noemde versleuteld contact, het niet automatisch informeren van ouders of instanties en zelf kunnen bepalen wanneer zij iemand ontmoet als belangrijke voorwaarden (4.1, 4.6).	Aanbeveling 2: Relationele context structureel meewegen	Niet als actie gekozen	Bekendheid en benutting van Keerpunt binnen de Haagse keten; de overgang van anonieme online hulp naar lokale, fysieke ondersteuning
Betrokkenheid ontstaat vaak via bestaande relaties, zoals partners, vriendinnen of kennissen (3.2, 4.2).	Aanbeveling 2: Relationele context structureel meewegen	Eerder inzetten van relatieopbouw via de JIM-aanpak, waarbij de jongere zelf kiest wie die rol vervult, en via ervaringsdeskundigen (Spoor B, prioriteit 1); moeder-dochterdagen	Vervolgonderzoek naar de vraag of en onder welke voorwaarden het verbinden van trajecten van zussen of vriendinnen steun oplevert of juist de veiligheid en mogelijkheden om uit te stappen beperkt.

Bevinding	Aanbeveling (lijn)	Opgepakt in de co-creatie	Nog niet belegd
		en project Madonna, plus training voor jongerenwerkers over het gesprek met ouders. Eigenaar: gemeente en jongerenwerkers; termijn: snel; deels al lopend.	
De interviews laten zien dat de keuze om te stoppen niet altijd voldoende is. Veilig afstand nemen van een netwerk en het opbouwen van positieve alternatieven kunnen eveneens ondersteuning vragen (3.7, 4.3, 5.1)	Aanbeveling 2: Relationele context structureel meewegen	Pilot met een lichte instroomvariant van de exitaanpak, met laagdrempelig sporten als ingang (Spoor B, prioriteit 2)	Ondersteuning bij het daadwerkelijk afstand nemen wanneer het netwerk de enige sociale basis is
Dader- en slachtofferposities kunnen gedurende een traject verschuiven. In één interview beschreef een respondent haar instroom aanvankelijk als een eigen keuze, waarna zij naar eigen zeggen onder druk werd gezet toen zij wilde stoppen (3.3, 4.3)	Aanbeveling 2: Relationele context structureel meewegen	Inhoudelijk scherp herkend in beide sessies, maar niet vertaald naar een actie	Volledig open: geen eigenaar, geen termijn (6.3)
In beide focusgroepen beschreven professionals hoe gendergebonden verwachtingen hun duiding beïnvloeden. Wanneer deze verwachtingen expliciet werden besproken, herkenden deelnemers ook hun eigen aannames (3.5).	Aanbeveling 4: Professionele reflectie en deskundigheid versterken	Het thema werd in beide sessies scherp herkend, maar bleef op de actiekant beide keren het dunst ingevuld	De acties voor gendersensitieve casuïstiek, intervisie en de handelingskaart dubbele blik kregen in Spoor A ook in de tweede sessie geen definitieve eigenaar of termijn.
Overlevingslogica en status- of lifestylelogica kunnen naast elkaar voorkomen en gedurende een traject veranderen (3.6, 4.5)	Geen afzonderlijke aanbeveling	Niet als actie gekozen	Onderzoek welke betekenis verschillende motieven hebben voor passende begeleiding

Bevinding	Aanbeveling (lijn)	Opgepakt in de co-creatie	Nog niet belegd
In de focusgroep vroegsignalering werd expliciet benoemd dat het bij meisjes meer tijd kan kosten om tot de kern te komen dan bij jongens (3.7)	Aanbeveling 2: Relationele context structureel meewegen	Niet als actie gekozen	Zolang die tijd niet is belegd, blijft handelingszekerheid iets wat individuele professionals zelf organiseren
Tijdens de co-creatiesessies werd benoemd dat delen van het bestaande aanbod onvoldoende op meisjes zijn ingericht en dat specifieke opleiding of deskundigheid rond meidenwerk ontbreekt.	Aanbeveling 4: Professionele reflectie en deskundigheid versterken	Niet als actie gekozen	Voor werving en opleiding werd in de co-creatiesessies geen afzonderlijke actie gekozen; het bestaande netwerk van 76 professionals werd genoemd als mogelijke basis voor een meidenspecifieke community.
Respondenten beschreven voorbeelden waarin begeleiding wegviel bij de overgang naar volwassenheid, om financiële redenen of door het wegvallen van een vertrouwde professional (4.7)	Aanbeveling 3: Continuïteit, informatiedeling en regie borgen	Niet als afzonderlijke actie gekozen; wel impliciet in de regiekeuzes	De overgang naar volwassenheid en de afhankelijkheid van financiering blijven onbelegd
Partijen kennen elkaars aanbod niet, informatie gaat verloren op overgangsmomenten en er ontbreekt overzicht (2.5, 3.7, 4.7)	Aanbeveling 3: Continuïteit, informatiedeling en regie borgen	Sterke doorwerking: een regisseur voor de meidenaanpak werd als zwaarwegende stap benoemd; daarnaast was een actuele sociale kaart de enige prioriteit die in beide sporen tot de top drie behoorde.	Verdere uitwerking en structureel beheer van de sociale kaart
Deelnemers aan de co-creatiesessies schatten dat circa 95 procent van de PGA-aanmeldingen via de politie verloopt. Zij zagen dit als een mogelijke aanwijzing dat doorgeleiding vanuit andere domeinen vaak pas laat plaatsvindt (6.3)	Aanbeveling 1: Professionele duiding versterken Aanbeveling 3: Continuïteit, informatiedeling en regie borgen	Eerdere signalering vanuit scholen en jongerenwerk vormde een rode draad in de voorgestelde acties; structurele uitwisseling tussen school, jongerenwerk en partners werd binnen Spoor A als prioriteit gekozen.	De cultuurverandering binnen scholen waarin melden vanzelfsprekend wordt, is benoemd maar niet als actie belegd

Crimication

Onderzoek, Advies & Training

Jennifer van den Broek

Oprichter Crimication

Onderzoek, Advies & Training

www.jennifervandenbroek.nl

info@jennifervandenbroek.nl